

erdélyi riport

H E T I H Í R M A G A Z I N
XIV. ÉVF. 12. (563.) SZÁM – 2015. MÁRCIUS 27.

Vákár István,
Tamás Pál **INTERJÚ**

Földhajón az önellátás
felé **RIPORT**

Netanjahu meglepte
a világot **HATTÉR**

Káli Király István a fekete márciusról

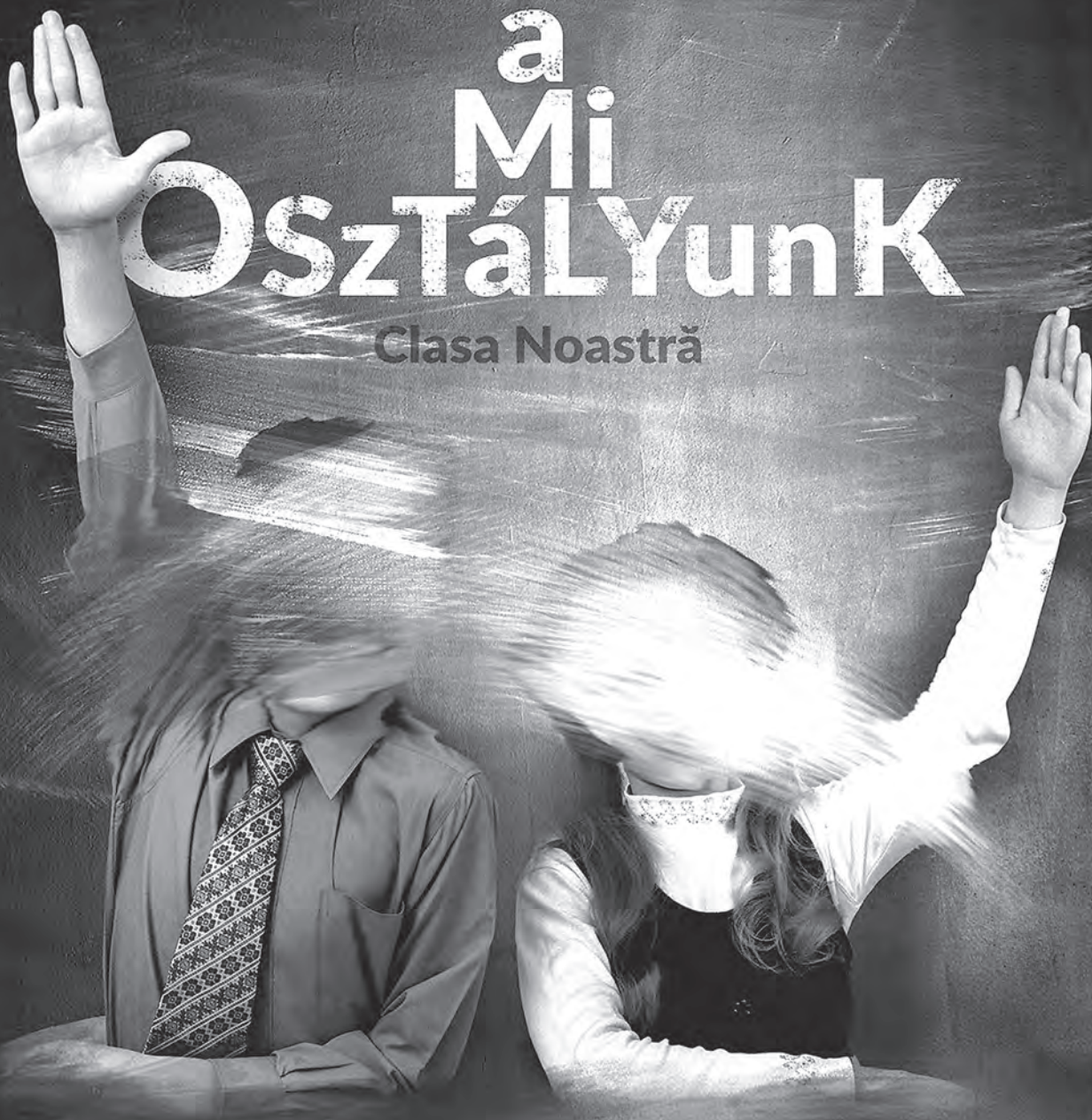
Vásárhely ostroma

Tadeusz
Słobodzianek

a Mi OSZTÁLYUNK

Clasa Noastră

SZEREPLŐK

Dimény Levente, Fodor Réka, Gajai Ágnes, Hunyadi István, Kardos M. Róbert, Jászai-díjas,
Kiss Csaba, ifj. Kovács Levente, Szabó Eduárd, Szotyori József, Tóth Tünde

ZENÉSZEK

Dombi Dávid, Kelemen-Paksy János, Székely István

Fordító: Pászt Patrícia

Zeneszerző: Horváth Károly m.v.

Díszlet- és jelmeztervező: Horațiu Mihailu m.v.

Mozgás: Mălina Andrei m.v.

Ügyelő: Joó Emília

Sűgő: Körner Anna

Rendezőasszisztens: Csatlós Lóránt

Rendező: ANCA BRADU m.v.

A nagyváradi Szigeti Színház a Bihar Megyei Tanács által fenntartott közintézmény. A színház pénztár nyitvatartási ideje: keddtől péntekig 11-17 óra között, valamint egy órával az előadások előtt.

Főigazgató: CZVIKKER KATALIN

Művészeti igazgató: SZABÓ K. ISTVÁN

DOTFACE

14

tartalom

4–6 A hét hírei
Szűcs László: Időutazás
áramszünetben

INTERJÚ
7–9 Cseke Péter Tamás:
„Megölte Marosvásárhelyt
a fekete március” – Káli
Király István, könyvkiadó,
az 1990 márciusi vásárhelyi
események szemtanúja

10–11 Kustán Magyar Attila:
Saját magam ellen perelek
– Vákár István, a Kolozs
Megyei Tanács elnöke

HÁTTÉR

12–13 Parászka Boróka:
Nyemcov-gyilkosság: homály
a Moszkva-folyó hídján –
Tamás Pál szociológus
a moszkvai merénylet
háttéréről

HÁTTÉR

14–15 Gál Mária: Netanjahu
meglepte a világot –
Izraelben is csődöt mondtak
a közvélemény-kutatók

RIPORT

16–18 Tasnádi-Sáhy Péter:
Földhajón az önellátás felé

JELENSÉG

19 Tóth Hajnal: Nyomorúság
és gyönyörűség között –
Kun Árpád Törzsasztal-estje
Nagyváradon

RIPORT

20–21 Megyeri Tamás Róbert:
Karil, kilépőpont a magasban
– egy nagykarolyi légtér-fotós

HISTÓRIA

22–23 Szilágyi Aladár: Kis
akadémia-történeti szemle

THALIA

24–25 Szabó Réka:
„Nincsen semmiféle szent
művészet” – A Hattyúdál
Csehov után a kolozsvári
színpadon

JELENSÉG

26 Parászka Boróka: Velünk
és általunk – Tudor Giurgiu:
Miért pont én? című filmjéről

CÍMLAPFOTÓ: VAJDA GYÖRGY

10

14

16

20

24

ERDÉLYI RIPORT –
KÖZÉLETI ÉS KULTURÁLIS HETILAP
XIV. ÉVF. 12. (563.) SZÁM

FŐSZERKESZTŐ: SZÜCS LÁSZLÓ

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG: MARKÓ BÉLA
(ELNÖK), TIBORI SZABÓ ZOLTÁN,
GÁLFALVI ZSOLT, VISKY ANDRÁS,
JAKOBOVITS MIKLÓS (1936-2012)

ALAPÍTÓ FŐSZERKESZTŐ: STANIK ISTVÁN

KINDE ANNAMÁRIA (1956-2014)

MUNKATÁRSAK: CSEKE PÉTER TAMÁS,
KUSTÁN MAGYARI ATTILA,
PARÁSZKA BORÓKA, SIMON JUDIT,
SZILÁGYI ALADÁR, TASNÁDI-SÁHY PÉTER,
BORSI BALÁZS

MŰSZAKAI SZERKESZTŐK:

BÁLINT ALÍZ, BENKŐ J. ZOLTÁN
SZERKESZTŐSÉGI TITKÁR: FODOR JUDIT
ÁLLANDÓ SZERZŐK: GÁL MÁRIA,
KÖRÖSSI P. JÓZSEF, SIKE LAJOS, SZÉKEDI
FERENC, SZÉKELY ERVIN, ZSEHRÁNSZKY
ISTVÁN, VARGA MELINDA, TAMÁS PÁL
DESIGN: MIHÁLY LÁSZLÓ

A KÓS KÁROLY AKADÉMIA ALAPÍTVÁNY
MEGBÍZÁSÁBÓL KIADJA

A RIPORT KIADÓ KFT., NAGYVÁRAD.

FELELŐS KIADÓ: SIMON JUDIT
ÜGYVEZETŐ IGAZGATÓ: BÉRES ATTILA
ADMINISZTRÁCIÓ: POZMAN ERIKA,
DUNSOARA BRIGITTA

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:

410161 NAGYVÁRAD (ORADEA),

MAGNOLIEI U. 29.

TELEFON/FAX: +40/259/419-924

E-MAIL: RIPORTKIADO@GMAIL.COM

ELŐFIZETÉSI DÍJSZABÁSAINK: 3 HÓNAPRA
30 LEJ, 6 HÓNAPRA 50 LEJ, EGY ÉVRE 90 LEJ.
MAGYARORSZÁGI ELŐFIZETÉSI DÍJAK:
3 HÓNAPRA 5.000 FORINT, 6 HÓNAPRA
8.500 FORINT, EGY ÉVRE 15.000 FORINT.

BANKSZÁMLASZÁM:

RON: BANCA TRANSILVANIA ORADEA

RO57 BTRL 0050 1202 5360 21XX;

HUF: BANCA TRANSILVANIA ORADEA

RO30 BTRL 0051 2202 5360 21XX –

SWIFT: BTRLRO22.

KÉSZÜLT A NAGYVÁRADAI

EUROPRINT NYOMDÁBAN.

FELELŐS VEZETŐ: DERZSI ÁKOS

ISSN 1583-3402

röviden

■ **Kelemen Hunornak nem lesz kihívója az RMDSZ áprilisi kongresszusán, miután a határidőig csak a szövetség jelenlegi elnöke kapott jelölést. Kelemen Hunort 12 területi szervezet jelölte a tisztségre, az elnök írásban közölte: elfogadja a jelölést. Az RMDSZ alapszabályához és programjához beérkezett módosító javaslatokat március 28-i zilahi ülésén vitatta meg a Szövetségi Képviselők Tanácsa. Várhatóan az RMDSZ főttkársága visszaalakul ügyvezető elnökséggé, s megszűnik a politikai alelnöki tisztség. Az RMDSZ Kolozsváron tartja tisztújító kongresszusát.**

■ **Klaus Iohannis visszaküldte a parlamentnek újbóli megvitatásra azt a törvényt, amely Avram Iancut, az erdélyi románok 1848-49-es szabadságharcosát a román nemzet hősiévé nyilvánította. A tervezetet Crin Antonescu, a Nemzeti Liberális Párt korábbi elnöke és egy szenátortársa terjesztette be. Érvelésében az államfő kijelentette, az Avram Iancut megillető tisztelet ellenére nem tartja a törvényt alkalmasnak a jogalkotói szándék kifejezésére, a parlament csak általános érvényű jogszabályt alkothat „a román nemzet hőse” cím adományozásáról.**

■ **Rovana Plumb személyében három év után új tisztségviselőt választott a kormányzó Szociáldemokrata Párt (PSD) Országos Tanácsa élére. A posztot eddig a korrupcióért letöltendő börtönbüntetésre ítélt, időközben szabadlábra helyezett Adrian Năstaseval való szolidaritás jegyében nem töltötték be. A PSD novemberre halasztotta kongresszusát, ami azt jelzi, Pontának sikerült leszerelnie pártjában az elégedetlenségi hullámot.**

Jó üzlet volt a kárpótlás

A legfelsőbb bíróság elrendelte az Országos Feddhetlenségi Ügynökség (ANI) volt vezetőjének harminc napos előzetes letartóztatását. Horia Georgescut (fotó) az Ingatlanvagyon Visszaszolgáltatási Ügynökség (ANRP) központi kártérítési bizottsága volt tagjaként gyanúsítják korrupcióval. Az ANI vezetőjét kommandósok vitték az ügyészségre, ahonnan nyolc órával később bilincsen kísérték el a rendőrök. A média összefüggésbe hozta az őrizetbe vételét azzal, hogy a számvetőszek és a kormány ellenőrző testülete is a közelmúltban vizsgálta az ANRP tevékenységét.

Ugyanennek a restitúciós testületnek a volt tagjaként került előzetes letartóztatásba tavaly Alina Bica, a szervezett bűnözés és terrorizmus elleni ügyészség (DIICOT) volt főügyésze. Georgescut azzal gyanúsítják, hogy tudatosan a piaci értéknél nagyobb kárpótlást ítélt meg a kommunizmus idején államosított olyan ingatlanokért, amelyeket nem lehetett természetben visszaszolgáltatni, és ezzel 75 millió eurós kárt okozott az államnak.

2008 és 2011 között a kártérítési bizottság másfélszer annyi (2200) ügyben döntött soron kívül, mint ahány kérelmet az iktatási számok sorrendjében elbírált. Állítólag a túlsúlyosság, magas vérnyomás, pánikbetegség, bőrbetegség és forradalmárgazolvány

is elegendő indoknak bizonyult arra, hogy egyes kérelmezők ügyét előre vegyék. A bizottság 80 esetben ítélt meg egymillió eurónál nagyobb kártérítést, sokszor nem is a jogosultaknak, hanem azoknak az üzéreknél, akik a piaci ár töredékéért megvásárolták a visszaigénylési jogot.

Mazăre szabadlábon védekezhethet

A legfelsőbb bíróság nem hagyta jóvá Konstanca polgármesterének harminc napos előzetes letartóztatását, így Radu Mazăre (fotó, lent) szabadlábon védekezhethet.

A szociáldemokrata politikus csúszópénz többrendbeli elfogadásával, összeférhetlenséggel és hivatali visszaéléssel gyanúsítják. A bíróság nem hagyta jóvá a feltételezett tettestárs, Sorin Strutinsky üzletember vizsgálati fogságba helyezését sem.

A botrányairól és sajátos stílusáról ismert Mazăre a fogdakörülményeket a kommunista börtönökhöz hason-

lította. A bírának azt mondta: „elfáradt”, és jövőre már nem indulna a konstancai helyhatósági választásokon. Mazăre a kihallgatása előtt a sajtónak azt nyilatkozta: vélhetően a feddhetlenségi ügynökség (ANI) vezetőjének, Horia Georgescunak a feljelentése nyomán, egy összeférhetlenségi ügyben idézték be.

A DNA azt állítja: Mazăre az említett üzlettársa segítségével 40 millió lejnyi csúszópénzt kapott különböző cégektől, amelyeket közpénzekből finanszírozott szerződésekhez juttatott. Mazăre-t a tavaly hatalmas veszteséggel való visszaéléssel gyanúsították meg egy kártérítési ügyben, korábban pedig több nagyszabású ingatlanügyletben is bűnvádi eljárást indítottak ellene befolyással való üzérkedésért.

Csúszópénz a temetőben

Aláírta a korrupcióval gyanúsított Darius Vălcov pénzügyminiszter lemondását Victor Ponta kormányfő, miután a korrupcióellenes ügyészség (DNA) a szenátori mandátummal is rendelkező tárcavezető előzetes letartóztatásához kérte a szenátus jóváhagyását. A DNA Vălcovot azzal gyanúsítja, hogy egy korábbi tisztségében, Slatina város polgármestereként kétmillió euró kenőpénzt fogadott el egy üzletembertől, előnyös önkormányzati szerződésekért. Műanyag zacskókban 400 ezer

és 1 millió lej közötti összeget vett át a megvesztegetőitől. Ez abból a jelentésből derül ki, amelynek alapján a DNA kérte a bíróságtól az olténiai város jelenlegi polgármestere, Minel Prina előzetes letartóztatását. Olyan eset is volt, amikor az akkor még polgármester Vâlcov egy temetőben vette át az összeget a vállalkozó embezeitől – olvasható az ügyészégi jelentésben.

Elöljárók a háromszéki fűttről

A magyar nemzeti ünnep szelleméhez méltatlan gesztusnak tekinti az RMDSZ több politikusa, hogy Kelemen Hunor szövetségi elnököt néhányan kifütyölték Sepsiszentgyörgyön március 15-i beszéde közben. Az ünnepség házigazdája, Antal Árpád polgármester Facebook-oldalára azt írta: több sepsiszentgyörgyi lakos felháborodását kiváltotta az, ahogyan egyesek az RMDSZ elnökével szemben viselkedtek. „Én azt gondolom, hogy a magyarságnak legalább a nemzeti ünnepe nem a széthúzásról kellene szóljon” – fogalmazott az előljáró. Tamás Sándor Kovászna megyei tanácselnök szintén a közösségi oldalon fejtette ki véleményét. Mint írja, kiáll Kelemen Hunor mellett, mert tudja, mit tett a szövetségi elnök az elmúlt években a háromszékiekért.

Tamás a Háromszék táncegyüttes stúdiótermének biztosítását, Gábor Áron ágyújának hazahozatalát és Székelyföld autonómiastatútumát sorolta fel. Megszólt a Facebookon Horváth Anna is. „A civilizált viselkedés – mely fogalmát, előszeretettel hangoztatott felsőbbrendűséggel sajátítjuk ki időnként – kultúrájának íratlan szabályai szerint: semmilyen, vélt vagy valós, ok vagy okozat nem lehet ürügy a Nemzeti Ünnep B-divíziós-labdárúgó-mérkőzés-hangulatát-idéző leminősítésére” – írta Kolozsvár alpolgármestere.

A melegjogok ellen az RMDSZ-esek

Az Európai Parlament megszavazta a jelentést, amely az emberi jogok hatáskörébe utalja a melegházasságot. A dokumentumba foglaltakkal a magyarországi EP-képviselők több mint fele nem értett egyet, a román képviselők elsöpör többsége viszont igennel szavazott.

A 32 romániai képviselőből négy képviselő szavazott nemmel: Winkler Gyula (foto), Sógor Csaba, Marian-Jean Marinescu és Theodor Stolojan. Tőkés László (Fidesz) szintén az elutasítás mellett döntött.

Az emberi jogok és a demokrácia helyzete a világban című 2013. évi

vezércikk

SZÜCS LÁSZLÓ Időutazás áramszünetben

Olyan egy esti áramszünet, mint az időutazás, vissza bő negyedszázadot a fénye vesztett aranykor sivárságába. Vasárnap este a lakónegyedünk egy részére váratlanul ijesztő sötétség borult, az erős szél még nyomasztóbbá tette a ritka vendéget. Ami a nyolcvanas években mindennapos volt, az most különleges. Elment a közvilágítás is, a tömbházak körvonala is alig kivehető, néhány ablakban halvány fény pislál. Megvannak a régi gyertyák. Aztán, hogy biztos legyek benne, hogy mégiscsak 2015-ben járunk, jön két kukabúvár, felfnyitják a lépcsőházunk előtti tároló műanyag fedelét, majd mobiljaikkal bevilágítanak a szemét közé, s komótosan kiválogatnak valamit. (Ha már mobil: mesélik, hogy egy szemorvoshoz vitt kislány ráíjesztett a doktorra és szüleire, mert a betűk helyett felvillantott tárgyak között nem ismert fel egy hagyományos, tárcsás telefont. Mint kiderült, látta, de nem tudta, mi az.)

A huszonöt évről, meg a sötétségről a negyedszázaddal azelőtti marosvásárhelyi fekete március jut az eszembe. Váradról valószerűtlennek tűnt az a pusztító, kegyetlen gyűlölködés, s a rendszerváltás óta talán először érthettük meg, fogtuk fel igazán a média szerepét, jelentőségét, felelősségét, amikor az akkor még elérhető két televíziós hírforrást, a magyar és a román köztévét nézve tájékozódunk, hallottuk ugyanazon képekhez, filmekhez az eltérő kísérszöveget. Itt a román utította a magyar, ott a magyart a román. A feszültség azért Nagyváradon is kitapintható volt, román és magyar tekintetek találkozásában ott izzott azoknak a napoknak a felszított parazsa.

Ma már tudjuk, kellett a tragédiához a magukat új helyzetekbe és tisztségekbe manőverező egykori szekuritátésok háttér munkája. De kellett az új központi hatalom közönye, alkalmatlansága, sőt, talán a szándéka is a helyzet zavarossá tételéhez. Például ugyanaz az államfő, akinek felelősségét majd negyedszázad után egy másik tragédia kapcsán, a bányászjárárs miatt mostanában, egy emberöltőnyi késéssel kéri számon az erre hivatott hatóság. De, hogy ugorjunk nagyot az időben, különböző későbbi kormányzatok egyaránt felelősek azért, hogy Romániában a korrupció annyira elhatárolódhatott a társadalom majd minden rétegében, a leglátványosabb módon a politikai elit tagjai között. Hiszen az ügyek több parlamenti cikluson át nyúlnak, a jelennek pedig a nagy leleplezések jutottak. A zsebrevágott eurómilliók mögött meg nem épület autószertrádák, késlekedő schengeni csatlakozás, sok tízezer fiatal külföldre távozása húzódik meg a homályban.

Közben odakint, a ház előtt visszatér a fény, helyreáll a közvilágítás, kár, hogy a sok elszalasztott lehetőséget, füstbe ment tervet, elvesztegetett esztendőket nem lehet valami központi kapcsolóval helyrehozni, meg nem történné tenni, például Vásárhelynek is visszaadni a kilencven első hetekre jellemző bizakodást.

röviden

■ **Támogatja a felsőház jogi szakbizottsága a Korruptióellenes Ügyészség kérését, hogy helyezhessék előzetes letartóztatásba Dan Şova szociáldemokrata szenátort. A testület álláspontja ajánlás értékű, a végső döntés a szenátusé. Azt nem tudni, mikor szavaz a felsőház az ügyészség kéréséről. A szakbizottság előtt Dan Şova nem kívánta részletezni az ülésen elhangzottakat. A vádak a Şova ügyvédi irodája és a turceni-i, illetve rovinari-i hőerőművek közötti szerződéssel kapcsolatosak, ezek révén a szenátor jogtalanul jutott hozzá 3,5 millió lejhez.**

■ **A Krím félsziget Oroszország része, annak helyzete nem tartozik a külügyi kérdések tárgykörébe - közölte Dmitrij Peszkov orosz elnöki szóvivő, Jen Psaki amerikai külügyi szóvivő ezzel kapcsolatos közleményére reagálva. „Semmilyen megszállásról nincs szó, a Krím az Oroszországi Föderáció része. Régióink témája nem képezi vita tárgyát senkivel sem” – szögezte le Peszkov. Psaki azt közölte, hogy az Egyesült Államok sem most, sem a jövőben nem ismeri el a Krímet mint Oroszország részét.**

■ **Bűnvádi eljárás indítását kezdeményezte a legfőbb ügyészség Traian Băsescu volt államfő ellen egy zsarolási ügyben. Az ügyészek egy éve felfüggesztették Gabriela Firea PSD-s szenátor panaszának kivizsgálását, ugyanis az államfői tiszttség mentelmi biztosít. Firea az alkotmánybírósághoz fordult, ám az is elutasította beadványát. A volt államfőt, azt mondta, Firea jobban tenné, ha a férje, Florin Pandeale, Voluntari község polgármestere háza táján nézne szét, ugyanis megeshet, egy nap nem találja otthon a férjét.**

▷ éves jelentés sajnálatosnak tartja, hogy 78 országban a homoszexualitás még mindig büntetendő, és ebből hét országban halálbüntetéssel sújtják, valamint 20 országban továbbra is büntetendő a transzneműség.

A jelentés üdvözlí, hogy 2013-ban (is) uniós iránymutatásokat fogadtak el a leszbikus, meleg, biszexuális, transznemű és interszexuális személyek emberi jogai maradéktalan érvényesítésének védelmére vonatkozóan.

Pier Antonio Panzeri jelentésének újdonsága, hogy a meleg házassághoz való jogosultságát beemeli az emberi jogok kategóriájába. Winkler Gyula EP-képviselő elmondta: ő és a szintén RMDSZ-es Sógor Csaba lelkiismereti alapon szavaztak. „A Panzeri-jelentésnek vannak olyan részei, amelyek nem igazán egyeztethetők össze az erdélyi magyar társadalom nagy többségben képviselt álláspontjával, ami a család, az abortusz, az LMBT-közösséget illeti” – magyarázta Winkler, hozzátéve: „Ezt a kérdést nem lehet ugyanazzal a mércével mérni Lengyelországban, mint Dániában vagy Svédországban.”

Az RMDSZ EP-képviselői ellenben megszavazták azt a Tarabella-jelentést, amely a nők és a férfiak közötti egyenlőségről szól az Európai Unióban.

Betegeket cserélhetnek

Pácienseket „vásárolhatnak” egymástól a háziorvosok az idei keretszerződés-tervezet szerint, a betegek azonban nem kötelesek elfogadni új orvosukat – nyilatkozta Vasile Ciurchea, az Országos Egészségbiztosítási Pénztár (CNAS) elnöke. Amennyiben a tervezetet elfogadják, egy szakember törvényesen lemondhat néhány pácienséről, és kezelésüket

felajánlhatja kollégájának, de „a polgárok továbbra is szabadon választhatják meg háziorvosukat”.

Az elképzelés szerint megszüntetnék azt a jelenleg érvényben lévő előírást, hogy egy orvos csak akkor köthet szerződést a biztosítóval, ha legalább 800, hivatalosan bejelentett páciense van. „A kezdeményezés a betegek javát szolgálja, hiszen liberalizálni szeretnénk az egészségügyi piacot. Ennek ellenére nem fogjuk arra kötelezni a több ezer beteget ellátó szakembert, hogy csökkentse páciensei számát” – magyarázta Ciurchea.

A CNAS vezetője arról is beszámolt, hogy akár egy-két év eltelhet a februártól használatos elektronikus egészségügyi kártya aktiválásáig: a betegeknek nem kell csak ezért ellátogatniuk a háziorvoshoz, az aktiválással nyugodtan lehet várni a legközelebbi orvosi vizsgálatig.

Eddig közel 13,5 millió állampolgár kapta kézhez a kártyát, ezek közül 4,5 milliót használtak, és a CNAS kirendeltségeinél további 500 ezer biztosítottat várnak, hogy átvegyék az elektronikus azonosítójukat.

Kampány kölcsönpénzből

Nagy többséggel megszavazta az új pártfinanszírozási

törvényt a képviselőház, egyedül az RMDSZ törvényhozói tartózkodtak. A jogszabály szerint a választási kampányokat ezentúl az állami költségvetésből pénzelik, és a jelöltek hitelekkel megelőlegezett költségeit utólag számolnák el, ha elérték egy bizonyos támogatottságot. Márton Árpád, az RMDSZ frakcióvezető-helyettese szerint az RMDSZ azzal nem értett egyet, hogy a kampányfinanszírozás nem a pártok, hanem a jelöltek feladata lesz, mert ez álláspontja szerint oda vezet, hogy a tehetősebb jelöltek „megvásárolják” majd a pártlisták legjobb, befutó helyeit.

A jogszabály megszabná a kampányszékek felső határát, az állandó választási hatóság (AEP) pedig csak azoknak a pártoknak a számlákkal igazolt költségeit számolná el, amelyek megszerezték a voksok legalább 3 százalékát. A kampányra a pártok kölcsönt vehetnek fel, ezt azonban csak közjegyzői hitelesítéssel tehetik meg. A felvett kölcsönösszértéke egy párt esetében nem haladhatja meg az állami költségvetés bevételeinek 0,025 százalékát, egyetlen hitelező pedig nem adhat 500 minimálbérnél nagyobb összeget egy pártnak. A választások közötti időszakban a pártok tagdíjából, rendezvényeik belépődíjából, és kiadványaik bevételeiből fedezhetik majd működési költségeiket.

„Megölte Marosvásárhelyt a fekete március”

Huszonöt évvel ezelőtt véres összecsapásba torkollott a román-magyar konfliktus Marosvásárhelyen. KÁLLI KIRÁLY ISTVÁN az RMDSZ szervezési alelnökeként résztvevője volt a fekete március eseményeinek. Cseke Péter Tamás kérdéseire válaszolva idézte fel a történeteket.

Ott volt Sütő András környezetében, amikor huszonöt évvel ezelőtt, 1990. március 19-én súlyosan megsebesítették az író Marosvásárhelyen. Mesélne az akkori hangulatról, a fekete március előzményeiről?

Már 1990 januárjában teljesen egyértelmű volt a régi elitnek az a szándéka, hogy visszahódítsa hatalmát. Ez nem marosvásárhelyi jellegzetesség volt, hanem országos jelenség. Ám Marosvásárhelyen különösen hangsúlyossá vált amiatt, hogy a városban a rendszerváltás előtti hatalmi elit tagjainak zöme román volt. A fekete március huszonötödik évfordulóján rendezett kerekasztal beszélgetésen is elmondtam: Marosvásárhelyen kulcsszó volt akkoriban a bizalom. A magyar közösség a több évtizedes diktatúrát követően, amikor fokozatosan elvesztette a jogait, hitelt adott a rendszerváltás utáni új elitnek. Nem volt honnan tudnia, hogy az új hatalom a Securitate újraszerveződése volt. Ez az új elit január elején pontokba szedve meghirdette azokat az új elveket, amelyek többé-kevésbé alapját képezhették volna Románia demokratikus átalakításának. Volt ezek között egy olyan pont is, hogy a kisebbségeknek biztosítják a jogait. Mivel a magyarság évtizedeken keresztül folyamatosan veszített a jogából, egy tömegpszichózis alapján hitelt adott annak, hogy ezek a jogok a következő időszakban visszaszerezhetőek. Amikor rádöbbsent, hogy nem így történik, akkor tiltakozott.

Melyek voltak az első jelei annak, hogy az új hatalom nem tartja be a kisebbségi jogokra vonatkozó ígéreteit?

Óriási volt például az ellenkezés a Bolyai Farkasról elnevezett iskola magyar líceummá változtatásának és az orvosi egyetemen újra elindítandó magyar oktatás ügyében. Ennek a szembeszegülésnek volt természetes következménye a februári könyvesgyertyás tüntetés Marosvásárhelyen. Ez a demonstráció mindenképpen a békés szándékot fejezte ki, ugyanakkor bebizonyította, hogy nem csak egy-két ember kéri a jogait, hanem egy komoly tömeg. Akkor Romániában egyértelműen katonai diktatúra volt. Ezt senki nem vonja kétségbe, hiszen Marosvásárhelyen is egy ezredes volt a város vezetője, a megye vezetője pedig egy altábornagy. Szomorúnak tartom, hogy a román közösség megnyilvánulásait néhány román vezető katonai egyenruhában hitelesítette. Ez egyértelművé tette a román lakosok számára, hogy a magyarok elleni fellépésük természetes, hiszen az „Armata e cu noi!” (A hadsereg velünk van) szlogen érvényes volt hónapokkal a diktatúra decemberi megdöntése után is. Márpedig a román hadseregnél és titkosszolgálatnál nacionalistább intézmény abban az időszakban nem létezett. Ezt a ma-

A városközpont képe a véres összetűzések után

FOTÓK: BERNÁDY ALAPÍTVÁNY ARCHÍVUMA

Könyörög-tünk Király Károlynak, hogy ne menjen el Marosvásárhelyről. Király azt mondta, Bukarestből többet tehet értünk, és elment

rosvásárhelyi magyar közösség nap mint nap tapasztalta, és próbált ellene tenni, de egy adott pillanatban rájött, hogy tehetetlen ezzel a folyamattal szemben. Egyetlen megoldása volt: elkerülni azt, hogy ütközőfelületet adjon bármilyen konfliktusnak. Nem is nagyon volt alkalom erre. Az egyetlen alkalom az volt, hogy március 16-án egy Tudor-negyedbeli patikára magyarul is felkerült az, hogy gyógyszerár. Természetesen az első konfrontáció abban a negyedben történt, amelyet 90 százalékban a behozott románok laktak. Akkor már világos volt, hogy mi történik, meg is írtunk másnap egy levelet a konfliktushelyzetről a Nemzeti Egység Ideiglenes Tanácsa (CPUN) vezetésének, a megyeinek is és az országosnak is. Március 17-én délelőtt a brit nagykövetség beszélgetést szervezett, meghallgatta mindkét felet, tehát Európa gyakorlatilag tudott arról, hogy valami lappang Marosvásárhelyen.

Reagált a CPUN vezetősége a levelükre?

A brit nagykövetség által szervezett beszélgetésen jelen volt Király

▷ Károly is, aki akkor a CPUN alelnökeként az ország második emberének számított. Könyörögtünk neki, hogy ne menjen el Marosvásárhelyről. Király azt mondta, hogy Bukarestből többet tehet értünk, és elment. A marosvásárhelyi értelmiségi elit egy része egyébként akkor nem is volt a városban, mert akkor tartották Budapesten a román-magyar értelmiségi találkozót.

Mi történt március 19-én?

Azzal szembesültünk 19-én délután, amikor az orvosi magyar egyetemisták ülősztrájkjának támogatásaként a bolyais diákok szolidaritásból szintén ülősztrájkot tartottak a Vártemplomban, hogy elkezdődött a randalírozás. A román diákliga felvonulást tartott, de még előtte, 17-én délelőtt összetörték a főtéren az összes magyar feliratot, még a színházét is. Március 19-én délelőtt a szülők elkísérték a gyerekeket a Vártemplomba, és mivel a román diákliga tüntetése ott vonult el, az volt a feladatunk, és ezt magamra vállaltam, hogy az embereket a várfalon belülre tereljük. Akkor már azt is tudtuk, hogy a Maros felső völgyének falvaiból románokat hozattak a városba. Időközben Marosvásárhelyre érkezett egy kéttagú parlamenti vizsgálóbizottság is, Nicolae S. Dumitru és Verestőy Attila, ők a magyar oktatásról tárgyaltak az orvosi egyetemen. A Maros völgyéből hozott románok végigvonultak a városon, és ennek hírére a magyar emberek is gyülekezni kezdtek az RMDSZ-székház előtt. Mi éppen Sütő Andrásnál voltunk akkor egy megbeszélésen. Onnan átmentünk az egykori *Új Élet* szerkesztőségébe, és amikor tudomásunkra jutott, hogy több száz főre duzzadt a tömeg az RMDSZ-székháza előtt, odasiettünk. Az volt a számításunk, hogy Sütő András szól a tömeghez, eloszlatja az embereket, hogy ne legyen nagyobb baj. Erre végül nem volt szükség, a tömeg nagy része eloszlott, ám a székház előtt maradt mintegy 120 magyar ember, akiket végül a hirtelen megjelenő román betolakodók beszorítottak az épületbe. Közben egy Mihai Moldovan nevű rendőr alezredes, aki Szovátán is szolgált, és ismerte a ma-

Magyar tüntetők a főtéren

Hirtelen odafutott egy kiskatona azzal, hogy „vai de mine, au dat în ei, până s-au mișcat”. Vagyis addig ütötték őket, amíg mozogtak

A tömeg a harckocsik megjelenése után

gyarságot, háromszor is fordult egy rendőrségi furgonnal, és a jármű aljába fektetve elmenekített a székházból a hátsó kapun embereket. Összesen 27 embert tudott így kimenteni, néhányan átmásztak a kerítésen, a többiek beszorultunk az épületbe. Ezután kezdődött a székház ostroma. Védekeztünk, ahogy tudtunk, de óriási volt a túlerő, hatszáz, csáklával, fejszével felszerelkezett ember ostromolta a székházat, és egy adott pillanatban betörték a kaput. Elindultak fel az emeletre, lépésről lépésre haladtak előre. A többiek felmenekültek a padlásra, hárman maradtunk lent: Demeter András, Szepessy László és jómagam. Demeter András akkor másodéves színész hallgató volt. Közben folyton telefonáltunk, hol Király Károlynak Bukarestbe, hol a rendőrség parancsnokának, Gambrea ezredesnek, hol Cojocaruz vezérőrnagynak, a katonai helyőrség parancsnokának. Senki nem hallgatt meg minket. Király Károly azt mondta, beszéljünk Gambreaival, a rendőrpáncsnok azt mondta, összesen 25 embere van, akikkel nem tud mit kezdeni a védelmünkben. Cojocarut nem is értük el, a szolgálatos tiszt azt mondta, hogy nem

találja. Így magunkra voltunk utalva. Amikor a Nemzeti Liberális Párt irodáin keresztül a támadók betörték az emeletre, csak Demeter András lélekjelenlétén múlt, hogy nem lincseltek meg bennünket. András egy szőnyegleszorító rudat dárdaaként elhajítva mellbe találta az egyik támadókat, akik hirtelen emiatt megtorpant, és ahogy megállt, a többiek átbuktak rajta. Így egérutat nyertünk, és fel tudtunk menekülni a padlásra. Nehéz elmondani, mit éltünk át azokban az órákban. A padlást ránk akarták gyújtani. Hallottuk, hogy közeleg egy tűzoltókocsi, és azt hittük, hogy a tetőt akarják megbontani, így akarnak ránk törni.

Mi tett eközben a városvezetés?

Ioan Judea ezredes, a marosvásárhelyi CPUN vezetője győzködte Sütő Andrást, hogy jöjjünk le a padlásról. Sütő végül hitelt adott a katonai becsületszavának, és többedmagával (hat fiatalemberrel és egy idősebb hölggyel) lement. Mi többiek fent maradtunk, és nem tudtuk, hogy odalent mi történik, nem látszott semmi, már esteledett. Én végül egyedül lementem, hogy megnézzem, mi van velük. Jól megvertek, de kijutottam az előcsarnokba, és láttam, hogy ott tartják fogva Sütő Andrást. Visszamentem az emeletre, és számon kértem Judeán a történeteket. Hirtelen odafutott egy kiskatona azzal, hogy „vai de mine, au dat în ei, până s-au mișcat”. Vagyis addig ütötték őket, amíg mozogtak. Ekkor történt az, hogy a románok megtámadták azt a teherautót, amelyet Sütő András elszállítására rendeltek oda, és agyba-főbe verték az író és társait.

A teherautót nem őrizték katonák?

Dehogy, a katonák azért voltak odarendelve, hogy teret adjanak egy ilyen pogromnak, Sütő András megverésének. Volt egy Tără nevű őrnagy, akinek fontos szerepe volt ebben, ő egyenruhában azt kiáltozta, hogy „Dați în bătrînu’!” (Az őreget üssétek!). Végül én visszamentem a padlásra a többiekhez, akik azt kérdzték, jöjjenek-e le. Azt mondtam

miklósra, hogy leállítsuk ezeket az embereket. Még az a hír is járta, hogy három, bányászokkal teli szerelvény várakozik Székelykocsárdon, hogy Marosvásárhelyre jöjjön.

Több forgatókönyv is van arról, hogy mi történt valójában azokban a napokban a városban. Ön szerint mi a magyarázata ezeknek az eseményeknek?

Egyértelmű, hogy egy tudatos, előre eltervezett pogrom-kísérlet volt. Nem biztos, hogy ez kizárólag a román titkosszolgálat és a levitézlett kommunista elit ügyködése volt. Európának akkor nem volt semmilyen ellenőrző eszköze az esetleges kelet-európai etnikai konfliktusok kezelésére. Marosvásárhely jellegzetessége akadályozta meg azt, hogy akkor nem volt még véresebb a konfliktus a románok és a magyarok között. A történetek ugyanis még lélektani hadjáratokkal is párosultak. A vásárhelyi román elit olyan rémhíreket terjesztett, miszerint a magyaroknál esetleg lehetnek fegyverek, amelyeket Budapestről szállítottak nekik. Ha egyetlen lövés valahol eldördült volna, függetlenül attól, hogy melyik oldalról, abból komoly polgárháború lett volna. Szerencsére ez nem történt meg, mert egyik oldalon sem volt fegyver. Pontosabban: az egyik oldalon volt, és ott arra számítottak, hogy bevethetik, ha a másik oldalon eldördül egy fegyver. Most is azt mondom, a gondviselés keze józanságra intett minket, akkori vezetőket, meg tudtunk előzni egy szörnyű katasztrófát.

Sokan mondják, hogy a huszonöt évvel ezelőtti események nagyon rányomták a bélyegüket Marosvásárhelyre. Ezt hogyan látja?

Marosvásárhely halott város. Marosvásárhelyen nincs munkahely, nincs vásárlóerő, a város a múltjából él, ahogy tud. Marosvásárhelyre rányomtak egy bélyeget, kabátlopási ügybe keveredett.

nekik: ha akartok, gyertek, de ha nem, inkább ne gyertek. Egy idősebb marosvásárhelyi rendőr magához hívott, mert ismert, és azt mondta: „ne menjen le, mert ezek megölik”. Végül két román, trikolóros karszalagú „forradalmi ifjú” menekített ki a székházból. Az egyikük azt mondta: „itt van egy csomag cigaretta, gyere vele, és mikor leérünk, tegyed magad, hogy megkínálsz egy cigarettával”. Az úton hazafele az egyik utca sarkán találkoztam egy magyar tömeggel, azért mentek a központba, hogy megbosszulják a történeteket. Visszafordítottam őket. A Kövesdombon laktam, amíg hazaértem, még három ilyen nagyobb csoporttal találkoztam, köztük egy olyan nyolcvanas létszámú, suhancockból álló társasággal is. Este a lakásomra feljött Nicolae S. Dumitru, meggyőződni arról, hogy tényleg jól megverték.

Mi történt március 20-án?

Huszedikán már korán reggel hallottuk, hogy a magyarok nagyon fel vannak háborodva, a gyárakból a városközpontba akartak vonulni. Megpróbáltuk ezt megakadályozni, de nem lehetett már visszatartani a tömeget. Így azt tekintettük feladatunknak, hogy egyben tartsuk az embereket és a lehető legbékésebb legyen a tüntetésük. Az a 20-30 ezer ember, aki ott volt akkor a főtéren,

példát is adott a méltóságról. Volt a román demokrata ifjúsági szervezetnek egy vezetője, aki adott pillanatban azt mondta az erkélyről a Grand Hotel előtt gyülekező románoknak, példát vehetnének a magyarokról, ahogyan békésen a jogaikért tüntetnek. Közben próbáltuk felmérni a tömeg hangulatát, autókkal jártuk a környéket. Tudtuk, hogy Kincses Előd, akit azelőtt való nap lemondattak, visszajön Székelyudvarhelyről és szólni akar az emberekhez, mert a közösség várja. Írtunk neki egy szöveget, mert tudtuk, hogy mit kellene mondania a balhé elkerülése érdekében. Kincses végül egy egészen más szöveget mondott. Amikor összegyűlt annyi román ember, hogy már erőt éreztek magukban, rárontottak a magyar tömegre. A magyarság eleinte visszavonult, aztán felocsúdott, szegényből is felszedte a padokat, és ellentámadásba lendült. Ez abba a fejleménybe váltott át, amelyet legjobban egy marosvásárhelyi orvos, Kisgyörgy Árpád idegsebész jellemzett: „sok fafejű embert láttam életemben, de ennyi zöld fafejűt még nem”. Ami azt jelentette, hogy a legtöbb román sérültnek a padokból feltépett zöld falécekkel volt beverve a feje. Mi folyton próbáltuk megállítani azokat a magyarokat, akik meg akarták bosszulni a történeteket. Huszedikán éjjel folyamatosan telefonáltunk Székelyudvarhelyre, Székelykeresztúrra, Gyergyószent-

Káli Király István
egy múlt heti
megemlékezésen
a Bernády Házban

FOTÓ: ANTAL ERIKA

**Maros-
vásárhelyen
nincs
munkahely,
nincs
vásárlóerő,
a város a
múltjából
él, ahogy
tud. Maros-
vásárhelyre
rányomtak
egy
bélyeget,
kabátlopási
ügybe
keveredett**

Vákár István, a Kolozs Megyei Tanács elnöke

Saját magam ellen perelek

Közel egy éve van magyar elnöke a Kolozs Megyei Tanácsnak. Az örökényi történet tovább fokozódik, amikor megtudjuk, mindez hogyan lehetséges, és hogy a főszereplő nem is ragaszkodik pozíciójához a klasszikus értelemben. VÁKÁR ISTVÁNT az elmúlt tíz hónap tapasztalatai mellett a romániai magyar politizálásról is kérdezte a Kustán Magyarai Attila.

Legutóbb másfél évvel ezelőtt beszélgettünk, az akkori interjúban még arra csodálkozva rá, hogy a pártpolitikai konstellációknak köszönhetően magyar, RMDSZ-es alnöke lehetett a Kolozs Megyei Tanácsnak. Aztán eltelt néhány hónap, és önből elnök lett úgy, hogy a mai napig nem sikerült leváltani, pedig volt rá szándék. Mi történt?

Ennek a történetnek szomorú kezdete van, amit tényleg senki nem látott előre, se nem akart, se nem kívánt – én legalábbis semmiképp: amikor tavaly, május végén megfogták a korábbi elnököt, Horia Uioreanut, és bezárták. Ennek következményeképpen a tanács vezető nélkül maradt, és mivel a politikai színezet mentén két politikai blokkra osztódik a testület, valamint a valahol közepén álló RMDSZ-re, én lettem az elnök. Ennek megvolt az esélye: amikor alelnöknek megválasztottak, akkor is minden párt hozzájárult ahhoz, hogy ezt a funkciót megkapjam.

Történtek kísérletek arra, hogy eltávolítsák az elnöki székből, több ízben írtak ki választást a tanácsban – legutóbb január-február körül –, aztán mégsem sikerült. Mi ennek az oka?

Amikor tavaly ideiglenes elnök lettem, azért vállaltam el, mert egyértelmű volt, hogy valakinek tovább kell vinnie a projekteket, alá kell írni a fizetési listákat, tartania kell a frontot egy következő gyűlésig. Azt

mondtam nekik, hogy az első adandó alkalomig vállalom a feladatot, addig döntsék el, hogy kit akarnak elnöknek. Hat nappal később került jelölt, akit előbb alelnöknek megválasztottak, de végül nem lett meg a minimális szavazatszáma arra, hogy az elnöki tevékenységgel is megbízzák. A szavazást megismételtük egy rendkívüli gyűlésen, ekkor kijött a megfelelő szavazatszám, de mivel nem lehet azonos lényegű határozatot hozni kétszer egymás után, a prefektus megtámadta a döntést. Egy következő gyűlésen ennek ellenére ismét ebben a kérdésben akartak szavazni, ezt a döntést megint megtámadta a prefektus. Év elején a megyei tanács elvesztette a pert. De csak baj van: nekem, mint elnöknek és a magyarságnak is jó az, hogy a prefektus megnyerte a pert, de mint intézmény kötelező a per minden szintjét végigjárjuk, ezért fellebbeznem kell. Most pontosan ezt történik, hogy én saját magam ellen perelek.

Lehetne új választásokat kiírni?

Persze. Hogyha a kormány kiírta volna a választásokat, akkor lehetett volna. Több dátumot kitűztek, aztán nem történt semmi. A kormánynak ez nem érdeke: gondoljunk bele, láttuk, milyenek voltak a szocdemek szavazati eredményei Erdélyben, vagy Kolozs megyében – milyen lehetőségük lenne nekik nyerni? Nulla.

Szavaiból úgy érzem, Ön sem igazán akarja ezt az elnöki széket.

Én erős, jól felkészült alelnök kell legyek a magyar közösségnek.

Ez azt jelenti, hogy az elnöki pozíció sokat elvesz az energiáiból?

Az időből nagyon sokat, mert nem tudok csak a magyarok problémáival foglalkozni.

Elnöknek lenni viszont előnyöket is jelent, gondolom.

Persze, és ez már megérződött tavaly ősszel és télen. Szék és Kalotaszentkirály lakossága azóta új aszfalton közlekedik, amikor pedig a Kolozs megyei kulturális támogatásokról volt szó, jeleztem, hogy a Kolozs megyei kultúra nem csak román, ezért a magyar felet is figyelembe vették. Számos projekt fut (beszélgetésünk közben tudta meg a tanácselnök például, hogy az egyik faluban, Magyarországon megkezdődött az első ideai aszfaltozás, az interjút követően indult is oda – a szerk.), emellett pedig fontos a szimbolika is: meg tudjuk mutatni, hogy a magyar elnök tud mindenkié lenni anélkül, hogy megsértene bárkit is.

Támadják azért, mert jól megfér a román közösséggel?

Eddig nem támadtak, de valószínűleg saját köreikben duzzognak egyes emberek. Azt is várom el a román társadalomtól, hogy felvállaljon engem. Nem azt, hogy elfogadjon, mert én nem megtűrt vagyok itt, hanem felvállaljon. Négy generációm kolozsvári, két családi sírhelyem a Házsongárdban – úgyhogy ne jöjjön senki, aki éppen bakancsot vesz fel, és szélsőségest játszik. Itt jobban kell tudnom románul, mint a román, hogy még szójátékban is megverjem őt. A harminchétf tanácsosból öten vagyunk magyarok.

A maradék harminckettő milyen viszonyban van önökkel?

El kell fogadniuk a helyzetet. Azzal persze tisztában vagyok, hogy ha leválthatnának, akkor nyomban megtennék.

Ennek etnikai oka van?

Elsődlegesen. És persze a pártpolitika.

Ahogy korábbi interjúnkban, most is hangsúlyozza az együttműködést, hogy gesztust kell tenni a másik

Négy generációm kolozsvári, két családi sírhelyem a Házsongárdban – úgyhogy ne jöjjön senki, aki éppen bakancsot vesz fel, és szélsőségest játszik

félnek. Ezt az országos politikában nem mindig alkalmazzák, Székelyföldön másképp zajlik a politikai élet, mint szórványban. Mit gondol erről?

Vákár István
A SZERZŐ FELVÉTELE

A különbség Székelyföld és a szórvány között érthető. De szórványban másképp nem lehet hatékonyan politizálni, csak így. Persze, behúzódhatunk és duzzoghatunk, de akkor biztos vagyok abban, hogy nem tudok intézményeket megmozgatni. Itt egy történet: nagy hangsúly fektetnek Kolozs megye külhoni románokkal való viszonyára. Nemrég írtuk alá a Moldova Köztársaságban levő Hâncești járással az együttműködési szerződést, de a mandátumom azzal kezdtem, hogy Hajdú-Bihar megyével írtam alá szerződést, és ha sikerül, az ukrainai Cernăuți lesz a következő. Az üzenet az, hogy amikor eljön egy román plénumba, és sírni kezd azon, hogy mennyire imádja az anyaországot, potyog a könnye a trikolortól, akkor megveregetem a vállát, és elmondom, hogy az én torkom is összeszorul, amikor a piros-fehér-zöldet látom. Ez az elfogadtatás, a felvállalás hosszadalmasabb és nehezebb, ugyanakkor hatékonyabb módszere.

Amikor eljön egy román plénumba, és sírni kezd azon, hogy mennyire imádja az anyaországot, potyog a könnye a trikolortól, akkor megveregetem a vállát, és elmondom, az én torkom is összeszorul, amikor a piros-fehér-zöldet látom

A korábbi beszélgetésünkben szó volt arról is, hogy a megyei és a kolozsvári városi tanács között Ön és Horváth Anna alpolgármester jelenik a hidat. Ez ma is így van?

Akkor tényleg csak mi számítottunk hídnak, és ez fontos volt, mert legalább három-négy mandátum óta ez egy háborús helyzet volt a két palota között. Most megadatott nekem az a lehetőség, hogy a hídon keresztül barátságba kerüljön a két intézmény – de meg kell értenem, hogy ha felhívom Emil Boc polgármestert, együttműködhetünk, viszont tudnom kell, mennyit kérhetek és adhatok.

Cikkezett arról a román sajtó, hogy a korábbi elnök korrupciós ügyei miatt a megyei tanács tevékenysége is akadályozva lett. Mire lehet számítani?

Két nagy projektről volt szó, az egyik a szeméttároló, a másik a reptérfejlesztés. Az utóbbi rendben van, az új kifutópályát még az ügy előtt sikerült befejezni, meg tudtuk oldani ezt a krízist. A szeméttárolóra is találunk megoldást, nyárára, amikor

bezár a korábbi tároló, meglesz az új. Nem biztos, hogy már teljes gőzzel működni is fog, de a szemétszelektáló gyárat be tudjuk indítani.

Mit gondol, mennyi ideig lesz még elnök?

A tisztességes válaszem, hogy amíg a Jóisten akarja, a jelek szerint pedig a kormányváltásig. Amikor ez megtörténik, elég valószínű, hogy kiírják a választásokat. Az persze kérdés, hogy erre mikor kerül sor, megéri-e pénzt költeni egy megyei elnökválasztásra éppen egy olyan törvény elfogadása előtt, amikor elvileg nem lesz megválasztva a megyei tanácselnök, hanem, ahogy az két mandátummal korábban még volt, a testület dönt a személyéről.

Ha már nem lesz elnök, hogyan folytatja?

Egyelőre megpróbálok egy újabb tanácsosi mandátumot, és hogy abból mi lesz, az majd kiderül. Azt szeretném még, hogy egy újabb generáció nevelődjön fel, akik a helyünkbe léphetnek.

Nyemcov-gyilkosság: homály a Moszkva-folyó hídján

Nem csak a Putyin-rendszerről, az ukrán-orosz konfliktusokról, az Oroszországra irányuló nyugati figyelemről árul el sokat Borisz Nyemcov március eleji meggyilkolása, a kelet-európai nacionalizmus folyamatairól is sokat megtudhatunk a tragédia révén. TAMÁS PÁL szociológussal, a posztszovjet érdekszféra ismerőjével, kutatójával Parászka Boróka beszélgetett.

Sok mindent felszínre hozhat a Nyemcov-gyilkosság, erre következtem a Népszabadságban közölt összefoglalójából. Mit tudhatunk, és mit nem? Ki volt Borisz Nyemcov?

Nyemcovot Moszkva belvárosában gyilkolták meg, egy olyan férfit képzeljünk magunk elé, mint Deutsch Tamás: nagydarab, szenvedélyes, szavaira nem vigyázó ellenzéki politikust. Fiatal ember volt, amikor Jelcin alatt feltűnt, ő hozta Moszkvába a korábbi vidéki polgármestert. Szépen alakult a karrierje: a miniszterelnök-helyetteséig vitte. Rövid ideig úgy tűnt, ő lesz Jelcin utódja – és ebben az időszakban még csak 35 éves volt. Aztán ezek a remények elszálltak, mert elindult a putyinizmus, Nyemcovból pedig kemény ellenzéki politikus lett ellenzék nélkül. Putyin felszámolta az ellenzéket, vagy ez maga magát számolta fel, még a rendszer első időszakában. Nyemcov világítótorony maradt, amely pislákoló fényt adott, de aki révén meleg nem áradt. Körülötte nem gyűlt nagy tömeg. Nyugaton nagyon szerették, mert tudott angolul, mindig mondott valami csúnyát Putyinra, így könnyen használható interjúalany volt. Jól látható volt, a CNN-től kezdve a nagy nemzetközi lapokig mindenütt jelen volt. Hozzá kell tenni, hogy Putyin népszerűsége évek óta nyolcvan százalék fölötti, legalábbis azóta, amióta elkezdődött az Ukrán háború biztosan. Ebben a helyzetben ez a jószándékú, de kellő hatalommal nem rendelkező fiatalember ha-

Az oligarchák tudják, hogy gazdasági szerepüket politikai eszközökkel kell kézben tartan, részt kell venni a rivalizálásban. A politikai kapitalizmus szülte, és tartja fent ezt a jelenséget

Emlékezők és virágok a merénylet helyszínén

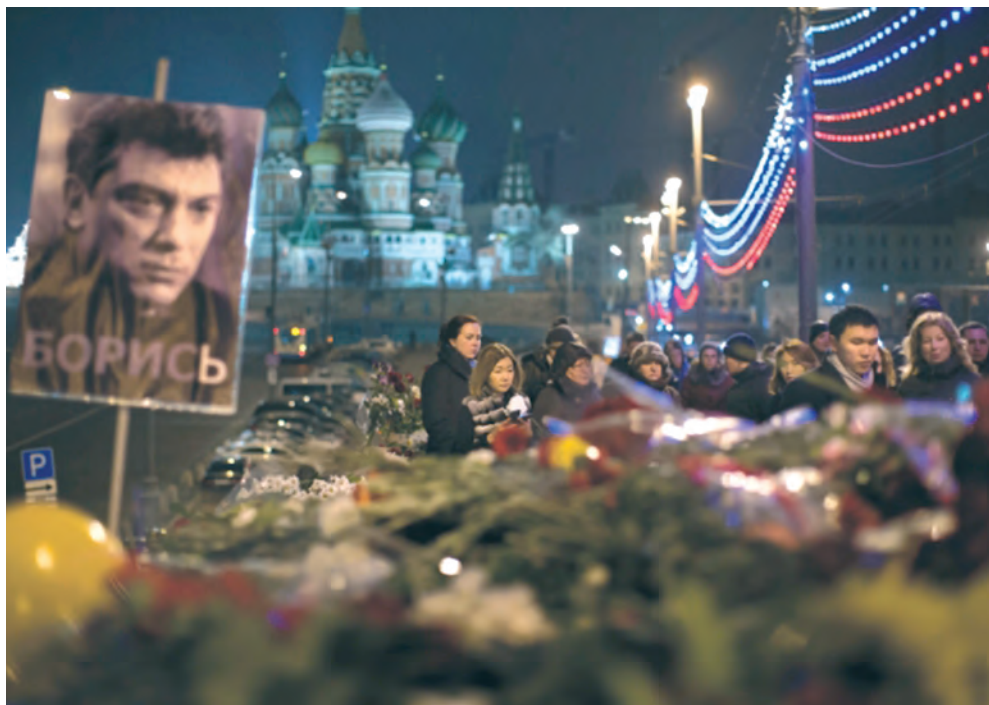
mar a "múlt emberévé" vált. Putyin "kellemes" ellenzékeként működött. Éppen ezért az orosz államfőnek érdeke tulajdonképpen az volt, hogy Nyemcov jelen maradjon. Helyette kellemetlenebb, veszélyesebb ellenzék jön majd – ez szinte biztos. Egy kommentátor azt mondta, hogy a Nyemcov-gyilkosság szakrális áldozat volt a Kreml falai előtt, a Moszkva folyó hídjánál, ahol kevés tanú előtt végeztek vele.

Ha ilyen eljelentéktelenedő figura volt, akkor ennek a gyilkosságnak mégis mi volt a tétje? Hiányzott ez a botrány Putyinnak?

Az volt a tétje, hogy lássuk: az orosz elit, a szupergazdagok, befolyásosok, azok, akiket Putyin megegyezett, mégiscsak képviselnek valami belső elégedetlenséget. Gorbacsov azt mondta ezzel kapcsolatban, a legfőbb cél az volt, hogy destabilizálják az országot. Az emberek, akik úgy tudják, hogy a politikai elit ott áll az elnök mögött, érezzék: mégis minden rendben. A merénylet persze nem Putyinra irányult, hanem legkel-

lemesebb belső ellenzékére. Nagyon sajnálom egyébként Nyemcovot, mert rendkívül kellemes, értelmes és jószándékú ember volt. Nem úgy kell elképzelni, hogy egy szál farmerben rótt a moszkvai utcákat és bölcsészösszejöveteleken szidta a rendszert. Mint minden orosz politikus, folyamatosan betöltött valami szerepet, legutóbb Szocsi polgármester-jelöltjeként indult a választásokon. Ez a vállalkozás nem jött be, de politikai értelemben látható maradt. Pedig ez Putyin Oroszországában éppúgy nem könnyű feladat, mint Orbán Magyarországon, ahol szintén nincsenek jelen a markáns ellenzékiek. Egy ilyen helyzetben lévő ember életútja a pénz körül is zajlik. Nyemcovnak is voltak üzleti vállalkozásai, nem is sikertelenek. A lakása környékén ölték meg, ez a lakás a legdrágább moszkvai belvárosban volt. Egy tehetős emberről beszélünk tehát.

Megalapozott, hogy a politikai gyilkosságok sorába helyezik ezt a bűncselekményt, hasonlóan Anna Politkovszkaja megöléséhez?

Az Anna Politkovszkaja gyilkosságnak ehhez nincs köze, mert ő élete utolsó hónapjaiban a csecsen háború ügyeit taglalta, és ezért ölték meg csecsen oligarchák. A csecsen nyom sok történetben felbukkan Oroszországban, az etnopolitika és a hétköznapi gengszterizmus határvidékén. Nyemcovnak köze nem volt ehhez. Olyan hipotézis is felbukkan, hogy az iszlám fundamentalizmus van a gyilkosság mögött, mert az orosz ellenzéki elítélte a Charlie Hebdo elleni merényletet. Azt a mérszálást nagyon sokan elítélték, mégsem érte őket bántalmazás. Az is fontos lehet, hogy Nyemcov barátja ukrán, Nyemcov maga több ukrán elnöknek volt a tanácsadója – így demonstrálta, hogy nem képviseli az orosz birodalmi érdekeket.

Az orosz birodalmi érdekek védői lehetnek a gyilkosok?

Nagyon valószínű, hogy a bűncselekménnyel szerették volna destabilizálni a Putyin rendszert, de ennek nincs egyelőre semmi jele. Két olvasat létezik: az egyik az, hogy az orosz elit egy része nem akarja megbuktatni Putyint, de gondot akarnak neki okozni. A másik verzió, hogy Putyintól jobbra vannak radikális jobboldali mozgalmak, csak nem álltak úgy össze párttá, mint Magyarországon a Jobbik. Könnyen meglehet, hogy ők vannak a történetek mögött. Azt szokták mondani, hogy frontálisan ugyan nem vesznek részt az orosz csapatok az ukrainai háborúban, de segítik a lázadókat, szakadárokat. Sok ezer orosz a régi Oroszország területéről elment a háborús övezetekbe, védeni – úgymond – a felkelő oroszokat. Ezek között sok a nacionalista, fegyverük is van, kiképzést is kapnak. Most éppen nyugalom van, így sokan visszatérhetnek Oroszországba. Épp úgy, mint azok a nyugat-európai muszlimok, akik az ISIS oldalán harcolnak, visszatérnek Nyugatra, és közöttük találhatók a merényletek résztvevői.

Az orosz nacionalizmus belső konfliktusait látjuk?

Az orosz nacionalizmus most az ukránokkal küzd, sokan úgy gondol-

Tamás Pál
szociológus

A lojalitás korlátozott, nem zárom ki azt sem, hogy az új oligarchák szponzorálnak egy Nyemcov-merényletet azért, hogy Putyin orra alá borsot törjenek

ták az orosz mélynemzetiek Oroszországban, hogy fel kell szabadítani elnyomott testvéreinket az elnyomás alól. Nem elég, hogy a moszkvai hadvezetés ad tankot, fegyvert, hanem induljon meg az orosz hadsereg és torolja meg a sérelmeket. Ezt Putyin nyugati hatásra, és saját önkorlátozó belátása révén nem tette meg. Nemzeti, de nem elég nemzeti – ezt gondolja sok mélynemzeti róla most Oroszországban.

Ha így folytatja, lassan szimpátiát kezdek érezni Putyin iránt, aki mégis egy antidemokratikus, jogsértő rezsim vezetője.

Nem mondtam, hogy nem az, de van ennél rosszabb is. Magyarországon vannak olyan félelmek, hogy Orbánt a Jobbik követi, ilyen jellegű félelmek vannak Oroszországban is.

Sokat emlegetjük az orosz oligarchákat, kikről beszélünk?

Az oligarcha kifejezés 13. századi fogalom, azt jelenti, hogy a király jogosítványainak egy részét helyi földesurak birtokolják. Politikai előjogokat szereznek a gazdasági hatalmuk mellé. Az oligarcha olyan szupergazdag, akinek vagyona jelentős része a politikából származik – például a privatizációból. Az oligarchák tudják, hogy gazdasági szerepüket politikai eszközökkel kell kézben tartani, részt kell venni a rivalizálásban. A politikai kapitalizmus szülte, és tartja fent ezt a jelenséget. Az oligarcha nem bízza a hatalmát a piacra. Az orosz oligarcha abban különbözik a romántól, a magyartól, hogy sokkal nagyobb a vagyona. Nálunk nincsenek óriási nyersanyagkincsek. Oroszországban a nyersanyagkincsekre építenek, ezek végtelen nagyságú tőkét jelentenek. A székelyföldi erdőket ki lehet vágni tíz év alatt, Szibériát nem lehet kivágni. Más léptékű vagyonról beszélünk.

A jelenlegi válság mit üzen az orosz oligarcháknak?

A nagy oligarchák, akiket ismerünk, a jecini években szerezték a vagyonukat. Nagy pénzeket fektettek abba, hogy Jelcint felépítsék, aki ezt természetesen meghálálta. Berezovszkij kapta meg a nagy volgai óriás-autógyárat például. Putyin leváltotta az oligarchákat, meghagyta a nagy vagyonokat, de elzavarta zömüket külföldre, ellenzéki emigrációba. Helyettük új oligarcha nemzedéket teremtett, akik állami tisztségviselőkből állnak, és akik az államkapitalizmus egy változatát hozták létre. A mai orosz oligarcha mozgástere korlátozott, politikai ellenőrzés alatt áll. Az állami hivatalnokokból álló új csoport a felszínen nagyon lojális Putyinhoz. Persze tudjuk, hogy a lojalitás korlátozott, nem zárom ki azt sem, hogy az új oligarchák szponzorálnak egy Nyemcov-merényletet azért, hogy Putyin orra alá borsot törjenek, rossz külföldi sajtót szerezzenek, frontális támadások azonban nem lesznek.

Izraelben is csődöt mondtak a közvélemény-kutatók

Netanjahu meglepte a világot

A március 17-i, keddi izraeli előrehozott parlamenti választás tétje nagyobb volt, mint az, hogy ki alakít kormányt Jeruzsálemben. Arról is szólt, lesz-e előrelépés az izraeli-palesztin békefolyamatban, megszűnik-e a zsidó állam egyre nyilvánvalóbb diplomáciai elszigeteltsége, vissza tudja-e szerezni az izraeli kormányzat korábbi nemzetközi támogatottságát? Úgy tűnik nem, hiszen Benjamin Netanjahu meglepetés győzelmet aratott, maga mögé utasítva a palesztinok felé nyitottabb balközép Cionista Tábor. GÁL MÁRIA összefoglalója.

Az izraeli előrehozott választás kampányát mindvégig kormányváltó hangulat jellemezte, a közvélemény-kutatások stabil 4-5 mandátumos előnyt jeleztek a tavaly decemberben létrejött balközép választási szövetségnek, a Cionista Tábornak. Az utolsó felmérések ugyanezt mutatták, de a választás előestéjén már megfogalmazódott, hogy Benjamin Netanjahu miniszterelnök és pártja, a jobbközép Likud, ledolgozta a hátrányát és szorososan felzárkózott Jichák Herczog és Cipi Livni szövetségéhez.

Az urnazárást követő exit-poll fej-fej melletti eredményt jelzett még, de az eredmény erre is rácafozott. A 1999 óta nem tapasztalt magas részvételi arány, 71,8 százalék ezúttal a jobboldalnak kedvezett, bár az elemzők épp a kormányváltó hangulat bizonyítékaként értékelték a nagy érdeklődést. A feltételezés vélhetően arra alapult, hogy a legutóbbi baloldali győzelmeknél 1992-ben és 1999-ben 77, illetve 78 százalék adta le szavazatát. A 2013-as választáson csupán 67,8 százalék járult az urnákhoz.

A Likud végül 30, a Cionista Tábor 24 mandátumot nyert el. A harmadik legnagyobb erő az Izrael történetében előzménytelen Egységes Arab Lista lett 13 mandátummal. Jair Lapid pártja, a Jes Atid 11, a Likudból kivált jobbközép Kulanu 10, a

Naftali Bennet telepeseket támogató szélsőjobboldali formációja, a Bajt Hajehudi (Zsidó Otthon) 8 mandátumot szerzett. Két ultraortodox vallási párt jutott be a knesszetbe, a keleti szefárdokat tömörítő Sasz 7 és az európai askenázi vallásosok Egyesült Tóra Judaizmus pártja 6 képviselői helyhez jutott. Avigdor Lieberman külügyminiszter szélsőjobboldali, Jiszráél Béjtenu (Izrael Hazánk) nevű pártja 6, a balliberális Merec, az izraeli politikai paletta élvonalának legháborúellenesebb pártja 5 képviselői helyhez jutott. A jobb- és szélsőjobboldali pártoknak 54 mandátuma van, a két vallási párttal pedig biztos többsége, 68.

A Knesszet 120 tagú, a kormányalakításhoz minimum 61 mandátum szükséges. (Netanjahu harmadik kormánya is 68 mandátumra épült.)

Nem elég nyerni A kormányalakítás kérdése mégsem lefutott. Netanjahu máris elkezdte a koalíciós egyeztetéseket, 28 nap áll rendelkezésre a kormányalakításra, amennyiben ez idő alatt nem sikerül, még két hét haladékat kaphat az államfőtől. Reuven Rivlin elnök ugyan egységkormányt szorgalmazott, de Netanjahu a kampányban elzárkózott ettől a lehetőségtől.

Noha kevés rá az esély, még az sem zárható ki, hogy megismétlődik,

Az sem zárható ki, hogy megismétlődik, csak fordított előjellel a 2009-es helyzet, amikor Cipi Livni és a Kadima megnyerte ugyan a választást, de kormányt nem tudott alakítani

Netanjahu maradt. Csak a reklámpannón történt meg a kormányfőcsere

csak fordított előjellel a 2009-es helyzet, amikor Cipi Livni és a Kadima megnyerte ugyan a választást, de kormányt nem tudott alakítani. Jelen esetben a Likudból kivált Kulanu és vezetőjén, Móse Kahlonon múlik, milyen kormánya lesz Izraelnek. A 10 mandátumra szert tevő politikus az első eredmények után úgy nyilatkozott, hogy elérkezett az egység ideje, de nem tudni mit is értett ezen: a jobboldal egységét vagy a nemzeti egységkormányt. Kahlon egyik tábor megkeresésére sem válaszolt még, és egyiket sem utasította el.

Csúcsot javíthat Netanjahu győzelmét vélhetően annak is köszönheti, hogy a kampány véghajrájában előrángatta a kisebbségi kártyát, azzal riogatta a választókat, hogy a baloldal az arab kisebbség támogatásával akar hatalomra jutni. Ugyanakkor megbuktatására irányuló nemzetközi összeesküvésről beszélt, s állította, hogy a Cionista Tábor külföldi álcivilek támogatják anyagilag, amit tiltanak az izraeli törvények. A szélsőjobboldali táborból, Bennet és Lieberman szavazói közül azzal az ígérettel tudott sokakat átcsábítani, hogy kijelentette – míg ő a miniszterelnök, addig nem lesz palesztin állam és nem adják fel a nemzetközi közösség által egyre gyakrabban bírált telepkeket.

Amennyiben sikerül működő koalíciót felállítania, Netanjahu lesz Izrael történetének leghosszabb ideig hatalmon lévő kormányfője, annak ellenére, hogy talán a zsidó állam legmegosztottabb politikai személyisége, akinek kormányzása alatt Izrael komoly nemzetközi diplomáciai elszigeteltségbe került. Abban nem tévedett, hogy a nyugati világ valójában a Cionista Tábor győzelmében reménykedett, a nyugati sajtó sem igen titkolta ezt. Ez ugyan még nem jelent összeesküvést, csupán azt, hogy a Nyugat nem nézi jó szemmel, hogy Netanjahu három kormánya idején gyakorlatilag befagyott az izraeli-palesztin békefolyamat, hogy

az izraeli politikai életben földcsuszamlásszerű eltolódás történt a szélsőjobb irányába.

Obama és a palesztin téma A negyedik Netanjahu kormánytól sem várható előrelépés a békefolyamat-

Sikerült a kampány végére mozgósítani a Likud választóit

Kedd, a szerencsés nap

Az izraeli választásoknak számos a hagyománnyal és vallással összefüggő kötöttsége van. A parlamenti választás napja mindig kedd és munkaszüneti nap, mert a zsidó hagyomány szerint a kedd szerencsés napnak számít, ugyanis Isten a világ teremtésekor ezen a napon kétszer mondta, hogy „így jó”.

Az, hogy az izraeli parlament, a knesszet 120 tagú, szintén a távoli múltban gyökerezik. A helyek számáról az Ideiglenes Állami Tanács határozott, azzal a történelmi indoklással, hogy a Nagy Gyűlés, amelyet a zsidók a Második Nemzetközösség idején (i.e. 530 és i.sz. 70 között) választottak meg, 120 tagot számlált.

A választási rendszer listás. A 120 mandátumot egyetlen országos választókerületben osztják szét úgy, hogy a listák nyomán kiosztott helyek száma arányos a rájuk szavazó választópolgárok számával. A választási küszöb még mindig alacsony, 3,25 százalékos, ez is csak az idei voksalással kezdődően. Eddig már két lépcsőben emeltek, először 1 százalékról 2-re, most pedig 3,25-re.

Az alacsony bejutási küszöb eredményeként sokszor 10-15 párt is képviselthez jutott. A 2015-ös, 20. knesszet-választásokon 26 listára 5 881 696 választásra jogosult adhata le voksát és 10 párt jutott be a törvényhozásba.

Az izraeli parlamenti választásokat elvileg négyévente tartják, hacsak a knesszet vagy miniszterelnök nem dönt a választások előre hozataláról, mint most is. Ám épp a választási küszöb alacsony volta miatti sokszínű politikai palettán nehéz egyszínű kormányt alakítani, így állandóak a koalíciós feszültségek, kilépések, vagyis ritka az az eset, hogy kitöntené négyéves mandátumát valamely kabinet. A knesszet dönthet arról is, hogy meghosszabbítja mandátumát a négy éven túl is, ehhez legalább 80 szavazat kell, vagy ha különleges körülmények akadályozzák a választások időben történő megtartását. Legutóbb 1973-ban a Jóm Kippúri háború miatt történt ilyen, akkor elhalasztották a választásokat.

ban, sem változás Izrael külpolitikájában. Igaz, a gratulációval együtt a leendő miniszterelnök megkapta az első figyelmeztetést is Washingtonból, és máris enyhített a kampányban használt hangnemén. Barack Obama elnök a választások hivatalos eredményének kihirdetése után telefonon gratulált Netanjahunak a győzelemhez. A Fehér Ház közleménye szerint egyben megerősítette az Egyesült Államok elkötelezettségét a két államon alapuló izraeli-palesztin rendezés mellett. A dokumentum úgy fogalmaz, hogy ennek a rendezésnek eredménye egy biztonságos Izrael és egy életképes Palesztina kell legyen, vagyis emlékeztetett udvarias formában, hogy a nemzetközi közösség a kétállami megoldást támogatja. Kormányzati források azonban előzőleg megszégyesítették, hogy Washington „újraértékeli” politikai opcióit Netanjahu álláspontjának megváltoztatása miatt. Ha az izraeli kormány nem támogatja a palesztin állam létrehozását, akkor az Egyesült Államok szélesítheti a béketárgyalásokkal kapcsolatos lehetőségeinek körét különösen az ENSZ-ben. Az is felmerült, hogy Washington támogat egy ENSZ-határozatot, amely arra szólítaná fel Izraelt és a palesztinokat, hogy állapodjanak meg, holott mindeddig az Egyesült Államok következetesen ellenállt annak, hogy az ENSZ diktálja a közel-keleti béketárgyalások menetét.

Netanjahu ezután az NBC amerikai televízióknak nyilatkozva már azt hangsúlyozta, hogy „Amerikának nincs jobb szövetségese Izraelnél és Izraelnek nincs jobb szövetségese az Egyesült Államoknál”. Leszögezte, nem adta fel a palesztin állam létrehozása iránti elkötelezettségét, életképes politikai megoldásra törekszik, amelynek alapja a két külön – zsidó és palesztin – állam léte. Ehhez azonban szükség van arra, hogy megváltozzanak a körülmények, jelenleg ugyanis nem adottak az államalapítás feltételei. Ezért Mahmúd Abbász palesztin elnökre hárította a felelősséget, aki – Netanjahu véleménye szerint – következetesen elutasítja Izrael elismerését és szövetkezett a Gázát uráló Hamász terrrorszervezettel is.

A negyedik Netanjahu kormánytól sem várható előrelépés a békefolyamatban, sem változás Izrael külpolitikájában

Földhajón az önellátás felé

Álmodott már arról, hogy olyan házban éljen, ahol a hónap végén nem kell számlákat fizetni? És arról, hogy otthona ellássa a legalapvetőbb élelmiszerekkel? Ha azt mondom, mindez egy „normál” ház áránál kevesebért elérhető, a legtöbben csak legyintenek, a beavatottak viszont átszellemülten kiáltják: Earthship, azaz földhajó. TASNÁDI-SÁHY PÉTER riportja.

Készül a földhajó üvegháza

A kik olvasták múlt heti lapszámunkban megjelent *Viszszatérés Édenbe* című írásunkat, tudják, miről beszélek, hisz a permakultúrával, illetve természetes építkezéssel kapcsolatos nagyváradi konferenciáról készült beszámolómban – a keretes anyagban – említettem a passzívházak eme különös típusát, és azt is megígértem, hogy ellátogatok egy Nagyvárad mellett épülő Earthshiphez.

Persze először érdemes tisztázni, mi is az az Earthship, azaz földhajó. Ha az építész-forradalmár feltalálót, Michael Reynolds-ot idézem, akkor talányosan azt mondom „biotecture”, azaz bio-építészet. Tehát nem csak egyszerű ház, hanem egy gumiabroncsok, sörösdobozok, üvegek, szóval nagy energiával újrahasznosítható anyagok feldolgozásmentes beépítésével létrehozott rendszer, ami szálláson kívül energiát és (az egy vagy két belső üvegházával) táplálékot is biztosít lakóinak.

Az ember is télen felöltözik, nyáron levetkőzik, a háza miért ne tenné

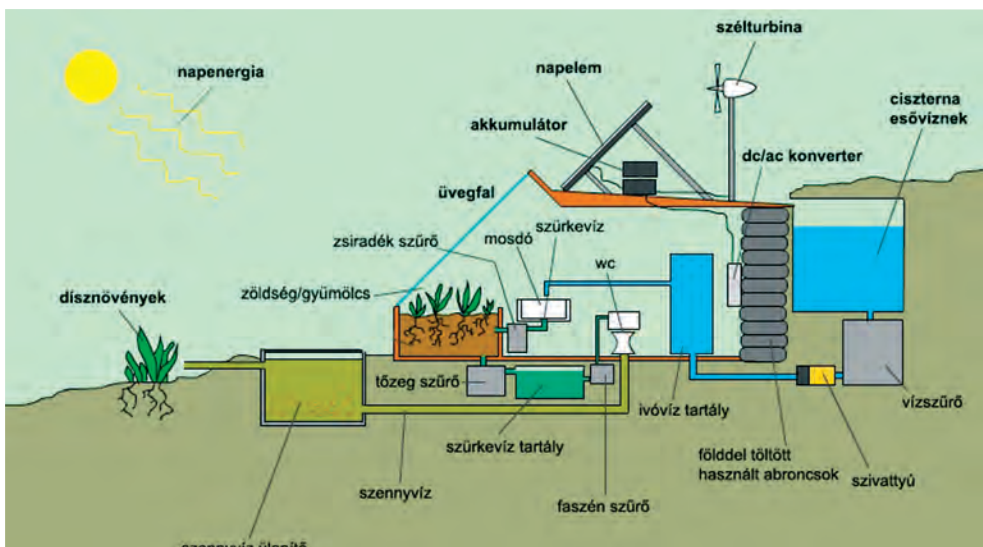
Így működik az önmagát ellátó ház

A március 8-i konferencián megismert riportanyagomat, Szabó Simont építendő otthona tervezgetésekor két szempont vezérelte: akart egy házat, ami kicsit kiejebb van a várostól, illetve érdekelték az önfenntartó megoldások. Több alternatív építési mód előnyeit és hátrányait kikutatta, de saját igényeihez mérve egyiket sem találta igazán vonzóknak. Néhány romániai építésszel is konzultált, akiknek elmondta, egy olyan házat szeretne, amivel együtt lehet élni. Természetesen jórészt kineveték, nem javasolták, hogy a jó öreg téglafalat és kazánt hátrahagyja valami új örületért.

Az interneten talált Earthshipben a közművektől való teljes függetlenség fogta meg, illetve az, hogy elvileg nincs szüksége fűtésre, anélkül is egész évben 22 fok körüli hőmérsékletet lehet tartani a lakásban némi takargatással illetve szellőztetéssel, de mint Simon mondja, az ember is télen felöltözik, nyáron levetkőzik, a háza miért ne tenné. Úgyhogy, mint a Nagyvárad pereméhez vezető rövid autókázásunk alatt megosztja velem, nem volt nehéz letennie a voksát az Earthship mellett: már a telket is ehhez a megoldáshoz kereste.

Az első ilyen házakat dombba ásták, amiből kizárólag délre néző, egybefüggő üvegfaluk kandikált ki. Az újabb típusoknál inkább a dombot emelik a ház köré, mert így a föld is tud szigetelő közegként működni, tehát kizárólag a tájolás maradt a szűk keresztmetszet.

Simon a felkínált szabadság ellenére dombtetőn épít, terve szerint a hasznos lakófelület hozzávetőleg száz négyzetméter lesz, bár jelenleg egyedül (pontosabban baráti segítséggel) fejleszti a házat, családi otthonnak szánja. Ahogy haladunk kifelé a városból az ingatlanhoz, több ígéretes telket is látok – már láthatatlanban is felbuzdulva –, de Simon figyelmeztet, ez a domb északi oldalra, itt nem jutnék elég napfényhez.

Ahogy az autót – az útviszonyok miatt – kicsit távolabb leparkolva közelítünk a célhoz, először a legfontosabb építőanyagnak számító gumiabroncsok tűnnek fel.

Ezeket egy közeli szervíztől kapja ingyen, csak a szállítást kell megoldani, hisz a gumisok örülnek, ha megszabadítják őket a hulladéktól.

Megosztom kételyeimet, miszerint nincs-e az abroncsokban valami mérgező anyag. Simon megnyugtat, legjobb tudása szerint nincs, hiszen ezek egyrészt futott gumik, amikről már lekopott a gumiszervizek jellegzetes odorát biztosító felületkezelő anyag, másrészt beépítve 6-10 centi vakolat fedi őket, vízzel sem érintkeznek, sugárzással pedig nincs miért számolni.

Körbenézve konstátálom, hogy az alapozás teljes mértékben elkészült, azon pedig az Earthshipre jellemző első U alakú egység is áll, Simon és segítői nyáron már ebben fognak lakni munka közben. Az úgynevezett Survival (túlélő) modell ennyivel meg is elégszik, jelen esetben viszont készül még három modul, ez csak a hálószoza lesz.

A meglévő falakat két hét alatt húzták fel, kicsit több segítséggel a munka hátralevő részét két hónap alatt el lehetne végezni, de erre idén mégsem fog sor kerülni, a vizesblokk és a technikai szoba jövőre maradnak.

A részletekre rákérdezve megtudom, egy most látotthoz hasonló U-modul felépítéséhez kétszázötven-háromszáz gumiabroncsra van szükség. A falazás viszonylag könnyen elsajátítható technikája a következő: minden egyes gumi aljába karton és/vagy fólia kerül, aztán a helyére teszik és megtömik földdel

(vizes területeken érdemes az alsó sorokban követ használni). Praktikus ketten csinálni, mert egy ember hordja a földet, a másik döngöli húszkilós kalapáccsal. Először peremben kell keményre döngölni a földet, aztán pedig középen. Ha kész, vízszintmérővel ellenőrizni kell, hogy a helyén legyen az abroncs, és jöhet a következő. A gumikat kötésben helyezik

Az elkészült környezetbarát otthon Nagyvárad peremén

el, mint a téglát, viszont külön rögzítés nem feltétlenül szükséges, bár van, aki használ vasrudakat, de a saját tömegükben is megállnak (lévén darabonként másfél mázsásak). Simon vegyes megoldást választott, nála a faszervezetes tetőt tartó koszorút a biztonság kedvéért több ponton vasrudak rögzítik a falba három gumi mélységig.

A falat vakolni is kell, ezt többször földdel teszik, pont mint a vályogházaknál. A különbség annyi, hogy a gumik közti nagyobb résekbe van, aki tesz sörösdobozokat is, hogy foglalják a helyet.

Simon igazi építőmesterként magyarázza mindezt, de azért rákérdezek, banktisztviselő létére hogyhogy nekiállt a két kezével építeni? Mint elmondja, egyrészt így a költségek több mint harminc százaléka megspórolható, másrészt amúgy is kevés az olyan ember, aki értene ehhez a munkához. Egy időben fogadott ő is napszámosokat, legalább egy hétre telt, amíg megértették, amit addig csak mechanikusan csináltak.

Szerencsére a hatóságokkal kevés gondja akadt: faszervezetű házra kért engedélyt, amit könnyen meg is kapott, a falak anyagára nem voltak kíváncsiak. A környéken egyébként adtak már ki szalmabálából, illetve földzsákból épült házra is engedélyt, a statika a lényeg, illetve, hogy legyen szilárd alap.

Az elkészült felépítményen már látszik a bádogtető, és az ereszt egy része, amivel már most is lehet esővizet gyűjteni a ház mögötti ciszternába, hisz ez biztosítja a ház teljes vízellátását. Az esővizet egy szűrőrendszer teszi ivásra és fürdésre alkalmassá, utóbbihoz napkollektorban melegítik a vizet. A víz több kört

Reynolds, a szemétharcos

Michael Reynolds figyelme az építészdiploma megszerzése után azonnal az újrahasznosított építőanyagok felé fordult, 1972-ben készült el az első kísérleti építménnyel, amely már akkor is, a drága feldolgozási eljárásokat megspórolva átalakítás és hulladék-anyag nélkül használta fel a használt gumiabroncsot, üveget, sörösdobozt.

Természetesen később az is szempont lett, hogy a „rendszeren kívülség” kényelemmel párosuljon, ennek köszönhetően a zöldmozgalmak erősödésével hírességek is fordultak azzal Reynoldshoz, hogy tervezzen otthont számukra.

Az évek során akadtak az Earthshipnek ellenzői is, illetve olyan megrendelők, akik elégedetlenek voltak az eredménnyel, ezért bíróságon támadták a tervezőt, akinek 17 évre az engedélyt is bevonta az Amerikai Építész Kamara. A vita 2007-ben ért véget Reynolds teljes rehabilitálásával. Ugyanebben az évben jelent meg a Garbige Warrior (Szemétharcos) című dokumentumfilm, ami az egekbe magasztalta Reynolds munkásságát. Ebben az építés úgy fogalmazza meg az Earthship lényegét, hogy ezek olyan épületek, amelyek az élet minden aspektusát függetlenítik a rendszerektől és lakóik kezébe adják.

Reynolds a mai napig járja a világot – nemrégiben Nagyváradra is ellátogatott – workshopokat tart, projekteket vezet, módszerét igyekszik elterjeszteni minden éghajlaton.

Egyik új találmánya a Windship (Szélhajó), amely tájfun sújtotta övezetekben kínál szélbiztos, önellátó menedéket lakóinak.

is megtesz, mielőtt a házön kívüli betontartályban a nap melegét felhasználva ártalmatlanítják, aztán pedig dísznövényeket locsolnak vele. Az egyszer elhasznált víz a ház déli frontján, az üvegfal mögött található egy vagy két üvegház növényzetét táplálja, van, aki kétszer is átfolytatja az alapvető zöldség és gyümölcslátványt biztosító ágyásokon, mielőtt a vécebe kerülne öblítővíznek. Az amerikai feltaláló szerint a tisztálkodáshoz illetve mosáshoz használt vegyszerektől nem lesz baja a növényeknek, hacsak nem használunk festékkoldót, vagy durva kémikáliákat, de a legtöbb Earthship lakó mégis inkább természetes, felbomló háztartási szereket használ.

A ház teljes áramellátását nap-elem, illetve szükség esetén szél-turbina biztosítja, az általuk termelt áram pedig a ház elektromos hálózát tápláló akkumulátorokba kerül.

Mint az elején említettem, Simon a régi U alakú blokkokra épülő modellt választotta, az earthship.com oldalon fellelhető új tervek jó részén viszont már csak egy hátsó gumifal szerepel, az épület egyébiránt bár-hogy tagolható, a lényeg, hogy a déli front végig üveg legyen. Sokan a télikertet újabb üvegfallal leválasztják a lakásról, ezzel a lakóteret még jobban leszívegetve és felfűtve. Simon elmondja, ő is gondolkodott azon, hogy egy elválasztó gumifalat meg-spóroljon, de azt egyrészt a földémet alátámasztó drága betonoszlopokkal kéne kiváltania, másrészt a gumi szívja magába a hőt, ami nagy segítség lehet a téli fűtésben.

Simon a fürdőszobát oldalt, a ház nyugati oldalán helyezi el, de sokan az üvegházból választják le, közvetlenül a déli oldalon, hogy biztosan mindig kellemesen meleg legyen. Ennek a falát rendszerint kettévágott és összeragasztott sörösuvegekből csinálják, amiket földdel vagy cementtel tapasztanak egymáshoz. Simonnak is van már 1500 darab, de ennek a munkának még nem fogott neki.

Vendéglátómat búcsúzóul a költségekről kérdezem. Előzetes számításai szerint a száz négyzetméteres ingatlan neki valahol – a telekárón felül – 20 és 25 ezer euró közötti költségen fog felépülni, gépészettel

A használt gumiabroncsokból kialakított hátsó falrész

együtt. Ebben benne vannak extra költségek is, mint a szerszámok, vagy egy generátor, amit az építkezéshez beszerezett, így az építkezésnél segítő jóbarátja, aki hasonló fába tervezi vágni a fejszéjét, ezekért már nem kell fizessen.

A költségvetés, azt hiszem, önmagában is barátságosnak tűnik, viszont nem szabad elfelejteni, hogy

a rezsiköltség ezután nulla, hacsak nem kell mégis alkalomadtán fűteni néhány napot, ha – egyébként évek óta nem tapasztalt – hosszú és borús tél adódna.

A legtöbb Earthship tulajdonos, a világ legkülönbözőbb tájairól állítja, csak a hangulat kedvéért van kándallójuk, amit kizárólag ünnepeken gyűjtenak be.

Tíz érv az Earthship mellett

1. Az önellátás nem jelent szakítást a 21. századdal, sőt, egy jól felszerelt földháj rendelkezik egy modern otthon minden kényelmével.
2. Egy egészséges, építészeti előképzettséggel nem rendelkező ember-pár képes önerőből (na jó, esetleg némi baráti segítséggel) felépíteni egy tágas otthont 2-3 hónap alatt.
3. Olcsó. Az Earthship, luxusigényeket leszámítva, tulajdonképpen mindenki számára elérhető lehetne.
4. Mivel hulladékot használ fel, tehermentesíti a környezetet a szeméttől, amit így nem kell költséges eljárásokkal újrahasznosítani.
5. Az egy vagy két belső üvegháznak köszönhetően a földháj – éghajlattól függetlenül – egész évben ellátja lakóit a szükséges gyümölcsökkel, zöldségekkel, igény esetén a rendszerbe tyúkketrec, illetve halastó is kapcsolható, hogy húsert és tojásért se kelljen a boltba menni.
6. Kiváló vízhasznosításának köszönhetően kizárólag esővízből tudja biztosítani a lakók és a növényzet vízszükségletét.
7. Fűtés és klíma nélkül biztosítható a 22 fok körüli hőmérséklet lakáson belül.
8. A napelem és a szél-turbina képesek külső segítség nélkül ellátni egy energiatakarékos háztartást.
9. Szabadság. Az alapvető szükségletek kielégítéséhez nem kell pénz, nem kell kizárólag a megélhetésért, egyébként nem tisztelt, szeretett munkát végezni.
10. Megváltoztatja az emberek gondolkodásmódját: ha a megélhetés lehet ennyire egyszerű, akkor mit nem lehet fenntarthatóvá és egyszerűvé tenni. Ha elég idő jut gondolkodásra, bizonyára egészen más találunk normálisnak, mint most.

A ház teljes áramellátását napelem, illetve szükség esetén szél-turbina biztosítja, az általuk termelt áram pedig a ház elektromos hálózát tápláló akkumulátorokba kerül

Nyomorúság és gyönyörűség között

A József Attila-díjas költő, író, Kun Árpád volt a márciusi Törzsasztal-est vendége. Mesélt arról, mivel foglalkozott Franciaországban, hogyan került családjával Norvégiába. Beszélt Boldog Észak című regényéről, annak főhőséről. Kifejtette, hogyan értelmezi a boldogságot, és hallhattak az érdeklődők a norvég mentalitásról is. TÓTH HAJNAL tudósítása.

Kun Árpád Sopronban született, érettségi után a párizsi Sorbonne-on tanult, Bordeaux-ban pedig tanított. 2013-ban a Magvető Kiadónál megjelent regényéért, a *Boldog Észak*ért tavaly Aegon-díjat kapott.

Szó esett a Sárvári Diákírók Találkozójáról. A kör a '70-es években indult, a fél magyar irodalom megfordult náluk. A kör tagjai sokáig összejártak.

Az író angolul akart alkotni, végül Franciaországba került. „Véletlenek sorozata az életem. A menekülhetnék komoly volt, csak az nem, hogy merre. Nyomasztott minden, főleg a jövőm” – magyarázta. Menekülési útvonalnak látszott az, hogy angol nyelven írjon. Tizennyolc éves ekkor. Egyébiránt most arról készül írni, hogy miként jutott ki Norvégiába.

Említést tett, hogy levelet akart írni a japán császárnak, ezért befogott a japán nyelv elsajátításába – nem sok sikerrel. Ógörögül is elkezdett tanulni, majd az ELTE magyar-történelem szakos hallgatója lett. Kolozsvárhoz is kötődik, 1989-ben, még a rendszerváltás előtt, egyik barátja mondta, hogy gyógyszereket, könyveket csempésznek Erdélybe, ő is csatlakozott a csapathoz. Jó kapcsolatok alakultak ki itteni emberekkel. '90-ben Gyergyószárhegyen szervezett kulturális táborot középiskolásoknak, majd hétvégi akadémiát a kincses városban.

Hangsúlyozta: nem akart tartozni sehová, nem akart betagozódni se. Talán ezért sokáig nem is volt elis-

mert irodalmár. A *Boldog Észak* előtt is jelentek meg művei: verseskötetek, prózakötet. „Nekem mindig világos volt: az a legfontosabb az életemben, hogy írok.” Amikor feleségével és gyermekeivel hazatért Bordeaux-ból, azon töprengtek, Magyarországon miként éljenek meg bölcsészekként. Párja skandinavisztika szakon, norvég nyelvből diplomázott, akadt állásajánlat is, úgy gondolták, jó lesz fölnevelni a gyermekeket egy csendes norvég faluban. A hideg sem tántorította el őket, hisz egy norvég közmondás szerint: „Rossz idő nincs, csak rossz ruha.”

Íróként jót tett neki ez az elszakadás. Elkerültek 350 kilométerre északnyugatra Oslótól, egy tanyára a hegyen. Szürreális táj, fjordok, kő alapra épült faházak, nincs egy foci-pályányi sík terület sem. De minden egyre csak épül, szépül, fejlődik.

Kőrössi P. József kérdései nyomán Kun Árpád beszélt arról, hogy a kisebbség és idegenség témája mindig is fontos volt számára. Franciaországban is, de Norvégiában még inkább jellemző az, hogy nem szorulnak egymásra az emberek, mert tehetősek. A jólét és a mentalitás révén kialakult bennük az, hogy mások határait messzemenően tiszteletben tartják. Ugyanakkor barátságosak, és kevesebb az agresszió is. *Boldog Észak* című könyvében próbálta visszaadni e furcsa viszonyulásokat. A

Amellett, hogy nyomorultak vagyunk, a testünk révén örömhöz is jutunk. Nyomorúság és gyönyör össze-gabalyodik

Kőrössi P. József és a regényéből felolvasó Kun Árpád az Illyés Gyula Könyvesboltban
A SZERZŐ FELVÉTELE

könyv főhőse, Aimé Billion afrikai születésű, franciául beszélő férfi. Ereiben joruba, vietnámi és francia vér csörgedezik. A fehérek között afrikai, az afrikaiak közt fehér. Sokáig nem leli helyét sehol. Jó darabig Beninben, Nyugat-Afrikában él. Végül Norvégiába vándorol. Ápolóként elesett, magatehetetlen emberekkel foglalkozik; amúgy a szerző is házi segítőként dolgozik.

Kun Árpád elmondta: soha nem járt Afrikában. „Messzire vezet négerségem története” – jegyezte meg. Franciaországban alkalmá volt elbeszélgetni színesbőrű emberekkel. Ihletet nyújtó apró történeteket, töredékeket gyűrt át a maga céljára. Vonzotta Afrika misztikus, vajákos világa is. Sok mindennek utánajárt. S ezek után: „A vudut saját fantáziám alapján teremtettem meg.” Ám előtte dokumentálódott, hogy tudja, „mihez képest hazudik”. S elkezdett élni a történet.

Azt is elárulta: a regény epilógusából arra következtethetnek az olvasók, hogy a főhős valós személy, ám ez nem így van, Aimé kitalált figura.

Norvégiában furcsán rétegződik az ősiség és a modernség. Az ott élő emberek toleránsak: nem nézik le a kisebbségeket, a fogyatékosokat. „Nehogy azt hidd, te különb vagy, mint a többi” – ez az alapvető szemléletmód. Aimé az idegenségből, szeretetlenségből jut el oda, hogy fölfedezi: szerethet, és őt is szeretheti valaki, társra lelhet. A regény kulcsmozzanata: viszonyulás az emberi testhez, emberi nyomorúsághoz. Bárki olyan állapotba kerülhet, hogy mozgásképtelenné, magatehetlenné válik. Ám amellett, hogy nyomorultak vagyunk, a testünk révén örömhöz is jutunk. Nyomorúság és gyönyör összegabalyodik. A regény végkicsengése pozitív. Kun Árpád ekként summázta mondandóját: „Örüljünk annak, hogy élünk. Megpróbáltam megírni az élet végtelen örömét.”

Karil, kilépőpont a magasban

Gyakorlatilag bármikor megnézhetünk egy katar repülőt vagy az Airberlin rendszeres járatait. De láttak már felettünk Sri Lanka-i, tajvani, vagy Koppenhágába tartó iráni repülőgépet is. Egy hónapja naponta elhalad felettünk a Kairó–New York járat. Az erdélyi-partiumi égboltot egyre inkább jegyzik a világban. A nagykárolyi BIKFALVI ZSOLT meg is örökíti a gépeket, hiszen szenvedélye a magaslégtéri fotózás. Megyeri Tamás Róbert riportja.

Díjnyertes kép, gép a Hold előtt

A nagy testvér mindent lát. A NATO rendszeres légtér-ellenőrzése természetesen kiterjed egész Romániára, ez alól Nagykaroly égboltja sem kivétel. Az ukrainai válság kitörése óta végrehajtott légtérellenőrzések során sikerült lencsevégre kapni a Boeing E-3A Sentryt (2015. február 10-én 12 óra 45 perckor). Hogy ez miért különleges? Ugyan a média rendszeresen foglalkozik ezzel a géppel, az internetes szakoldalakon, fórumokon rendre megtárgyalják, korántsem nyilvános, hogy éppen merre jár. Igazi kuriózum, hogy egy károlyi kertés ház udvarából sikerült lefotózni ezt a különleges és szupertitkos szerkezetet. De Bikfalvi Zsolt készített már „festékszagú” képet is, ami az adott repülőcsoda átadásának napján készült. Például az egyik Airbus egyenesen Hamburgból, a gyárból érkezett, egy Boeing az everetti átadó központból. A görögországi válságot megoldani a helyszínre siető Angela Merkel kancellár kormánygépe is szót érdemel, mint különlegesség.

Mihelyt van egy-két szabad órája, rohan az „irányítóközpontba”, a családi ház kertjébe, vizsgálja a radar-térképeket, várja a gépeket, lesi az égboltot

A Qatar Airways egyik meglesett járata

Követhető légi forgalom Még a délszláv háborúk idején kezdett érdeklődni az égboltunkon áthaladó repülőkről. A szövetséges légierő nagyjából felettünk ment bombázni, illetőleg felderíteni. Akkoriban lezárták az egész hajdani Jugoszlávia feletti légtérrel, így a légifolyosó átkeült hozzánk. Eladdig kevesen, azóta mind többen haladnak át felettünk. Bikfalvi Zsolt érdeklődött, elkezdett utánaolvasni, kutakodni, hogyan is működik mindez. Később már lehetett követni az interneten, hogy mi történik felettünk, kik haladnak át az égboltunkon, honnan jönnek, hova tartanak. Eleinte csak az Amerikai Egyesült Államok területének légi forgalmát lehetett követni a világhálóm, a biztonsági előírások miatt azt is csak tíz perces késéssel. De már meg lehetett tudni a gépek úticélját, sebességét, repülési magasságát, származását, gyártási évét, gyakorlatilag minden adatot. Később elérhetővé vált az észak-európai forgalmat ismertető portál is. Idővel ennek az adatbázisa bővült, így ma már minden lehet tudni a Nagykaroly felett áthaladó forgalomról is.

Négy hazai égboltleső Minden repülőgépen vagy egy transponder, ez a szerkezet megállás nélkül jeleket sugároz, ameddig ki nem kapcsolják. Persze csak akkor jelez, ha nem felejtették el bekapcsolni.

Utóbbi esetben galiba alakul ki, hiszen az irányítóközpont azonosítatlannak minősíti a repülő tárgyat, ennek megfelelően kezelik. Magyarán: „óvintézkednek”. A magyar Gripeneket tavaly háromszor riasztották – mindannyiszor egy-egy pilóta felejtette el bekapcsolni a transpondert. A sugárzott rádiójel tehát tartalmazza a gép összes adatát. Éppen ezért az érdeklődők beszereztek maguknak egy-egy radarkészüléket...

Mindez persze egy viszonylag szűk kör szenvedélye. Van egy kolléga, aki Nagyváradon lesi az égboltot. Bő fél éve egy temesvári úriember is rabja lett ennek a hóbortnak. A nagymester pedig a Kolozs megyei Gyalun lesi a felette áthaladó gépeket.

Csak a különlegességeket

Nem szélsőségesen költséges ez a hobbi. A profi szinthez mindenképp előtte kell egy tükörreflexes fényképezőgép, ami úgy 2500 lej ellenében is beszerezhető, egy úgynevezett telekonverter, ezt 2 ezer lejért meg lehet vásárolni, egy csillagászati távcső ára hozzávetőleg 1500 lej, pár „kisebb kütyü” kell még további pár száz lejért. Az időigényessége már jóval jelentősebb. Hétvégén is lehet művelni, igaz, akkor nehéz igazán nagy eredményeket elérni, kevesebb a gép. Szintén nehézkes kötött munkahely mellett foglalkozni mindez-

zel. Bikfalvi Zsolt vállalkozó, mint mondja, igyekszik a cégvezetéstől a lehető legkisebb időt elvonni, de mihelyt van egy-két szabad órája, rohan az „irányítóközpontba”, a családi ház kertjébe, vizsgálja a radartérképeket, várja a gépeket, lesi az égboltot. Már eljutott arra a szintre, hogy disztinvál a repülőgépek között, csak a különlegességekkel foglalkozik. Amúgy elméletileg még portrét is készíthet. Műszakilag nincs akadálya. Csak sok „ha” kell teljesülnön: amennyiben éppen kinéz valaki a repülőgép ablakán, és feltéve, hogy a magaslégtéri fotós pont oda fókuszál, s persze az időjárási viszonyok is megfelelőek...

Díjazott károlyi képek A saját szórakoztatásra történő magaslégtéri-fotózást egy idő után az követi, hogy a művelő vágyik az elismerésre. Szeretné, hogy mások is megismerhessék alkotásait. Kíváncsi, hogy a szakma, azaz a többi repülőgép-fotós elismeri-e a tevékenységét. A szakma ez esetben a különböző internetoldalak köré csoportosulókat jelenti. A repülőtéri vasmadár-fotózásnak és a magaslégtéri repülőfotózásnak megvan a maga a rajongótábor. Több ezzel foglalkozó oldalon is publikál Bikfalvi Zsolt, és a társakkal megbeszéli az alkotásokat. Mert e képek tulajdonképpen alkotások, néhányuk művészi jellegű. Ennek jegyében jó néhány művészeti fotóversenyre is nevezte egy-egy magaslégtéri fotóját.

Bikfalvi Zsolt a hajdanán komoly hírű nagykárolyi fotózást feléleszteni hívatott Vénig László Fotóklub alelnöke és tevékeny tagja. A

Így készülnek
Bikfalvi Zsolt
felvételei

A nyugati határszáron két kilépőpont található: Temesvár és Arad környékén, valamint Nagykároly felett. Bejövő Érmihályfalva és Nagyvárad felett

Fontos, hogy
honnan érkezik a fény

fotószalonokon díjazták is a képeit, például a Hold előtt elhaladó repülőgépet. Persze, sokan furcsállják ezeket az alkotásokat, s művészi jellegüknél többre becsülik a különlegességüket. Lekapni egy-egy gépet, az majdhogynem semmi – állítja a fotós –, hiszen ehhez mindössze a felszerelés kell, ismerni kell a gépek „vonulásának” útvonalát, és a megfelelő időpontban, a kellő megvilágítási feltételek között érdemes lencsevégre kapni a gépmadarat. (Ez sem olyan egyszerű, telente 13 és 15 óra között optimális a magaslégtéri fotózáshoz hozzákezdeni, tavasszal és ősszel 12 és 17 óra között, nyaranta 14 és 20 óra között, amikor a Nap már a nyugati égboltról ragyogja be a gépmadarakat). A feldolgozás bonyolultabb, a tíz-húsz látszólag megfelelő felvétel közül a legélesebbet kell kiválasztani, a legelőnyösebbet. Azok a képek „jöhetnek szóba”, amelyek a gépek a szabványoknak megfelelően látszanak. Fontos szabály, hogy a szárnyak teljes egészében jól láthatóak legyenek. Amennyiben hátulról érkezik a fény, a szakavatott magaslégtéri fotós meg se nézi a képet... A standardoknak megfelelő kontrasztot, élességet, beállítást lehet szoftverekkel segíteni.

Bikfalvi Zsolt legsikerültebb alkotásainak nézettsége meghaladja az 500 ezret, ami nem tűnik soknak egyéb fotó kategóriákhoz képest, de ne felejtjük, extrém fotózásról beszélünk, a rajongók tábor a szűk. A radartérképeken egy-egy repülőt a legsikeresebb fotókkal illusztrálják, nem egy gép fényképét akkor készítették, amikor Nagykároly felett haladt át. Amúgy a feltöltésre szánt fotókat egy bírálóbizottság elemzi; eldönti, egyáltalán érdemes-e a közzétételre. Bikfalvi Zsoltnak már

nyolc-tíz alkotása szerepelt a világ legjobb, repülőgépeket ábrázoló fotói között. A legjobban sikerült felvételek jogdíjáért ritkán még fizetnek is, persze semmiképpen sem lehet megélni az ég fürkészéséből. Akadnak, akik mégis jól élnek a repülőgép-fotózásból, de ők a repéri fotósok, akik a leszálló gépeket kapják lencsevégre. Rendszerint helikopterről készítik a felvételeiket az éppen leszálló monstrumokról. Ez esetben nem olcsó a befektetés sem...

Bikfalvi Zsolt első próbálkozásai egy egyszerű „szappantartóval” és egy orosz távcső kombinálásával készültek hat éve, amikor megjelentek az itteni légtér radarképét is feltüntető oldalak. A gyalui nagymester segített kezdetben, hogyan kell készíteni a magaslégtéri képeket. Azóta komolyabb fényképezőgéppel kutatja az égboltot.

Belépőpont, kilépőpont A magaslégtéri fotózás nem különösebben elterjedt a nagyvilágban. Közép-Kelet-Európában Magyarországon és Lengyelországban művelik ezt jónéhányan, Romániában jelenleg négyen. Volt még egy bukaresti fotós, aki nívós képeket készített, ám pár éve abbahagyta.

A nyugati határszáron két jelentős kilépőpont található: Temesvár és Arad környékén, valamint Nagykároly felett. Bejövő Érmihályfalva és Nagyvárad felett. Utóbbiaknál a Nyugat-Európa felől érkező gépek jönnek, előbbieket felett a Fekete-tenger felől érkezők hagyják el az országot. Az átmenő forgalom szempontjából tehát előnyösebb a nagykárolyi égbolt.

A Nagykároly mellett, azaz felett található kilépőpont neve a szaknyelvben Karil, ezt mondja be minden pilóta, legyen iráni, tajvani, vagy üzbég, amikor áthalad feletünk. Karilt mond a Sam 1 pilótája is, azaz az Amerikai Egyesült Államok valamelyik miniszterét szállító gép vezetője is. Ez egy páncélozott gép, radarelhárító rendszerrel, repülő Pentagon a beceneve. A Görögországba siető német kancellárasszony különgepe is áthaladt Karil felett, a nagykárolyi fotós meg is öröközte a 10 ezer méter magasságban elhaladó vasmadarat.

Kis akadémia-történeti szemle

Kutakodásaim közben figyeltem fel arra, amiről általánosságban már eddig is volt tudomásom: „mi”, erdélyi-partiumi-bánsági magyarok lélekszámunknál sokkal nagyobb arányban vettünk részt a közel két évszázada alapított Magyar Tudós Társaság, illetve utódja, a Magyar Tudományos Akadémia tevékenységében. SZILÁGYI ALADÁR írása.

Végigbongésztem, kijegyeztem és összegeztem az intézmény alapítása óta eltelt 185 év tagsági lajstromának Erdélyre, Partiumra és Bánságra vonatkozó adatait. Az 1830 óta működő Akadémia ez idő alatt befogadott közel kétezres tagságának 16 százaléka, azaz 320 fő a „mi” hozzájárulásunk. S ha mindezt összevetjük azzal a történelmi ténnyel, melynek következményei voltaképpen felmérhetetlenek, hogy Trianon óta – az utóbbi években kútagként kooptált néhány emberünk kivételével – romániai magyar tudós nem válhatott az MTA tagjává, ez a 16 százalék még inkább felértékelődik. – Bár annak nincs értelme, hogy azon töprengjünk: mi lett volna, ha nem következik be számunkra az intézmény történetének felét kitevő, sok évtizedes kiesés? Hány tagot tudtunk volna „szállítani” az Akadémiának?

Megyéenkénti tudósmustra Úgy vélem, nem érdektelen lebontva felmutatni hozzájárulásunkat az MTA tagságához: a tudósmustra élén Kolozs megye áll, 66 akadémikussal, a második Bihar, 43 taggal, a harmadik Maros 27 taggal. Meglepő módon két, mára elszórványosodott megye következik: Arad és Temes 24-24 taggal – mindennél beszédesebb jeleként annak, hogy Trianonig mekkora szellemi potenciált jelentett ez a két megyényi régió. Nyomtukban a két székely megye halad: Kovászna 22, Hargita 20 akadémikussal. Szatmár 18, Máramaros és Fehér megye 16-16 taggal dicsekedhet. Utóbbival kapcsolatban fontosnak vélem megjegyezni, hogy Enyed városában a megyei 16-ból 10 akadé-

mikusunk született. A hajdani szász megyék közül Brassó 11, Szeben 10 akadémikust adott, a Szilágyság 8-at. Már a Tudós Társaság megalapításakor szórványvidéknek számító megyék közül Krassó-Szörény 6-ot, Hunyad 5-öt, Beszterce-Naszód 4-et.

Érmelléki seregszemle Bocsánatos lokálpatrióta buzgalommal Biharország szülőtteinek nagytudományú társaságából vázoló fel

Szigligeti Ede

Az 1830 óta működő Akadémia ez idő alatt befogadott közel kétezres tagságának 16 százaléka, azaz 320 fő a „mi” hozzájárulásunk

Flór Ferenc

néhányuknak az akadémiai pályáját. Érdekes módon a Magyar Tudós Társaság működésének első évtizedeiben legtöbbször nem Nagyváradról, hanem az Ér mellékének falvaiból kerültek ki.

Kivel is kezdhethetnénk mással a bihariak seregszemléjét, mint *Kazinczy Ferenc* (Érsemjén, 1759 – Széphalom, 1831), a nyelvújítás, a reformkor előtti évtizedek irodalmi vezéralakjával, aki egyik alapítója volt az 1830-ban létrejött Magyar Tudós Társaságnak?

Furcsán, mondhatni tragikusan alakult az érmelléki Csokaly szülöttének, *Fényes Elek*nek (1807–1876), a közgazdasági statisztika első jeles művelőjének az akadémiai pályafutása: 1837-ben levelező taggá, 1858-ban rendes taggá választották, 1867-ben, éppen a kiegyezés évében visszaminősítették. Magyarán: megfosztották akadémiai tagságától az ellenzéki-konzervatív *Pesti Hírnök*be írt cikkei miatt.

Ugyancsak Érmellék fia a kevésbé közismert *Csécsi Nagy Imre* (Érkeserű, 1804–Debrecen, 1847) tanár, orvos, mineralógus, a „vilánydelejességről” írt első magyar monográfia szerzője. Akár nagy földije, Kazinczy, Csécsi Nagy se tevékenykedhetett sokáig a Tudós Társaság berkeiben, hiszen az előbbi egyetlen esztendővel, utóbbi hárommal élte túl a felvételt.

Immár a negyedik érmelléki származék, *Kuthy Lajos* (Érmihályfalva, 1813–Nagyvárad, 1864) regény- és drámaíró a Társaság ugyancsak 1843-ban választotta levelező tagjává. Korának egyik legtermékenyebb, legnépszerűbb szerzője volt. Pozsonyban részt vett a Lovassy László vezette ifjúsági mozgalomban, emiatt öt hónapra bebörtönözték. Egyes feltételezések szerint a bécsi titkosrendőrség besúgója lett. Bár a szabadságharc idején Batthyány Lajos, majd Szemere Bertalan mellett töltött be fontos hivatalt, később a Bach-korszak idején megyei főbiztosi tisztséget vállalt, emiatt hívei, barátai elfordultak tőle. Olyannyira, hogy a szabadságharc leverése után

tíz évig szünetelő Tudományos Akadémia első ülésén senki nem volt hajlandó melléje ülni...

Nagyszalonta, Nagyvárad A már említett, 1858. december 15-én megtartott, újra indító nagygyűlésen Bihar újabb szülöttével gyarapodott az Akadémia tagsága: Nagyszalonta fiát, *Arany Jánost* előbb levelező, majd ugyanazon a napon rendes taggá választották. Hét év múltán az intézmény titkára, 1870-től a főtitkára lett. 1877-ben lemondott főtitkári hivataláról, de a testület csak harmadik kérésére, 1879-ben fogadta el lemondását. Miután titkári fizetését nem volt hajlandó felvenni, felkérték, hogy legalább az Akadémia palotájában elfoglalt lakását tartsa meg. Egyébként költőnk Nagyszalontán született fia, *Arany László* 1872-től levelező tagként gyarapította az Akadémia közösségét. A hajdúváros „rovásán” még két akadémikus szerepel: *Balogh Ernő* orvos, egyetemi tanár (1890–1964), valamint *Zilahy Lajos* író (1891–1974).

Nagyvárad a tudományok minden terén folyamatosan „küldte” fiait az Akadémiára. Íme több ismert név mellett néhány alig ismert a 27 Váradon született akadémikusból:

Nagybányai Perger János (1791–1838) jogtudós, történész. A Magyar Tudós Társaság megbízásából fogott hozzá egy jogtudományi műszótár összeállításához, de korai halála megakadályozta a munka befejezésében.

Flór Ferenc (1809–1871) orvos, honvéd alezredes, az 1848–49-es szabadságharcban a hadügyminisz-

Benda Kálmán

térium egészségügyi osztályának vezetője. Elsők között vezette be a kloroform használatát.

Szigligeti Ede, eredetileg: *Szathmáry József* (1814–1878) drámaíró, rendező, a nagyváradai magyar színház névadója.

Csengery Antal (1822–1880) Jogtudós, politikus, közgazdász, publicista, a Magyar Tudományos Akadémia másodelnöke.

Tisza Kálmán (1830–1902) közgazdász, politikus, miniszterelnök. Előbb a deáki kiegyezést ellenző Határozati Párt elnöke, az úgynevezett *bihari program* egyik kezdeményezője, majd 1875-től a meggyengült kormányerőkkel egyesülve létrehozta a Szabadelvű Pártot, amely három évtizedig tudott hatalmon maradni megszakítás nélkül.

**A tudós-
mustra
élén Kolozs
megye
áll, 66
akadémikus-
sal,
a második
Bihar,
43 taggal,
a harmadik
Maros
27 taggal**

Tisza Kálmán

Heller László

Munkácsi Bernát (1860–1937) nyelvész, finnugrista, turkológus, néprajztudós. Első szibériai expedíciója 1885-ben az udmurtokhoz, a második, 1888-ban a vogulokhoz vezetett. Hatalmas anyagot gyűjtött. 1890-ben az MTA levelező, 1910-ben rendes tagjává választotta. Annak ellenére, hogy a Finnugor Társaság külső tagja, illetve a Magyar Néprajzi Társaság alelnöke volt, zsidó származása miatt élete végéig nem kapott egyetemi tanári állást.

Kortársaink Végezetül hadd vilantsuk fel három olyan váradi tudós alakját, akik kortársaink voltak:

Heller László (1907–1980) gépészmérnök, feltaláló. 1931-ben Zürichben szerzett oklevelet. Az 1940-es években dolgozta ki az erőművek hűtővizének vízvesztéség nélkül, levegővel történő száraz hűtésére a Heller-System néven világszerte ismertté vált eljárást. Úttörő munkát végzett az entrópia addig inkább fizikai jellegű fogalmának a technikai gyakorlatba történő bevezetése terén, és javaslatokat dolgozott ki az atomerőművek körfolyamataira. További, az egész világ technikai fejlődésére ható kezdeményezései közül említésre méltó: a gázturbina mint ipari hőforrás; a nukleáris és fosszilis energia kombinált felhasználása.

Benda Kálmán (1913–1994) történész, levéltáros. Fő kutatási területe az újkori magyar művelődés- és politikatörténet volt, sokat foglalkozott az Erdélyi Fejedelemség történetével is. Politikai okokból sokáig mellőzték, csupán 1990-ben válhatott az Akadémia levelező, 1991-ben rendes tagjává.

Straub Ferenc Brunó (1914–1996) biokémikus, Magyarország államfője. Kutatói tevékenysége főleg az enzimek, az izomműködés, a fehérjeszintézis és a sejtlégzés területére összpontosult. A Szegedi Biológiai Központ főigazgatója volt, az Akadémia alelnöke. 1985-ben párton kívülként bekerült a parlamentbe, 1988. június 29-én *Németh Károly* utódként megválasztották a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa utolsó elnökévé. 1989. október 23-án, a Magyar Köztársaság kikiáltásának napján – elnöki tisztsége megszűnésével – visszavonult a közszerepléstől.

„Nincsen semmiféle szent művészet”

Zavarba ejtő, sűrű taps fogadja a Kolozsvári Állami Magyar Színház stúdiótermében az előadásra érkező közönséget. A színpad szélén alföldi betyárvisletbe öltözött idős színész hosszan tartó meghajlását bámulhatjuk. Igen, megtörtént a felismerés, ez a kiinduló pozíció egy elmúlt színházi kor hangulatának megidézéséhez. Ahogyan Keresztes Sándor ősz, copfba font hajával, mozdulatlanul, lehajtott fővel áll előttünk, az őszinte megnyilvánulás érezhetővé válik, de ezzel a gesztussal mégis mintha a színész kiszolgáltatottságának utolsó stádiumait lépne meg. SZABÓ RÉKA kritikája.

A megkonstruált múlt erőteljesen kifejeződik a színpadképben is. Miniatur díszlet a színpad közepén, poros, ósdi, van benne tükör, faragott, mintás szekrény, asztal, ócska rádió, minden darab szanaszét szórva. Egy múltbeli előadás végére érkeztünk. A produkció szerves részévé vált tapsrendet megzavarja a műszakos csapat érkezése, lebontják a színpadot, fúrnak, porszívóznak, tréfálkoznak. Várunk. Pár perc múlva már a fehér balettszőnyeg látható csak, egy kvázi üres tér. Egyértelmű a felhívás, újra kell értelmezni a színházi hagyományteremtés fogalmát.

Az öregedés dimenziói A *#hattyúdal* című produkciójával a kolozsvári magyar színház határozottan kiáll az alternatív színházi formák mellett, valamint támogatja beépülésüket a kőszínházi diskurzusba. Klasszikus szövegre, Cse-

hov *Hattyúdal* című egyfelvonásos színművére alapozva született meg a produkció. Az eredeti műben az alaphelyzetet egy 68 éves komikus és egy sügő párbeszéde adja a színházban, késő este, előadás után. Sinkó Ferenc rendező, koreográfus ezt az alaphelyzetet továbbgondolja, és az öregséget emeli központi problémává. Csehov párbeszédei mellé szaknyelvet tartalmazó vendég-szövegeket illesztettek (dramaturg: Vajna Noémi), mely az öregedést többdimenziós, többtényezős életfolyamatként ismerteti, melynek kialakításában és kimenetelében érvényesül a biológiai, pszichológiai és szociológiai meghatározottság. Az a gondolat sem mellékes itt, hogy az öregedés imázsa kultúrafüggő, minősége, tartalma kihívásokkal való küzdelem eredménye. Ez a küzdelem erőteljesen megmutatkozik Keresztes Sándor játékában. Öreg színész, ünnepezt vén komikus, ugyanakkor egy hétköznapi idős férfi, öreg test, férfiaságában vesztesre álló fél, akit női kezek taszítanak vissza testi-lelki korlátai közé. A színpadi hatást a testek párbeszédei keltik, a szerep, a megformált alak érzései külső megnyilatkozási formákkal, testi jelekkel lesznek észlelhetők. Ez a jelenség úgy válik a színpadon teátrálissá, hogy bármennyire is a valós életből fakadó gesztusvilág tárul elénk, ez a világ mégis szervezett, megkomponált megnyilvánulásokon alapszik.

= **hashtag** - a közösségi médiák ismert karaktere: kulcsszavakat jelölnek és tesznek linkelhetővé vele, amire kattintva az összes olyan bejegyzés megtekinthető lesz, ami egy bizonyos hashtaggel ellátott szó köré íródott.

Kolozsvári Állami Magyar Színház

#hattyúdal

Csehov után

Rendező: Sinkó Ferenc

Az őszinte testbeszéd legtöbb esetben a komikussal keveredik, Keresztes őszinte öniróniája, groteszk testjátéka zavarba hozza a nézőt. A felismerés egyöntetűen megszületik: saját magányunkon, tabuinkon, elszigeteltségünkön, merevségünkön nevetünk.

Az idejemúlt és a kortárs összezsapása A testtel való identitásjáték az előadás egyik eszköze. Látunk hatásos technikai bravúrokat: a színpadi csöndben és sötétségben hirtelen kigyúlnak a reflektorok apró

FOTÓK: BIRÓ ISTVÁN
(KOLOZSVÁRI ÁLLAMI
MAGYAR SZÍNHÁZ)

csillagai, ijesztő mozgásba kezdenek a sötét térben. Az ismét bekövetkező csendben a színész léptei válnak hallhatóvá, majd megszólal egy hang, mintha előadás előtti bemelegítésre készülne. Egy pillanatra az üres tér, a szavakon túli világ válik költészetté, melyben testet ölt a zene. A bizonytalan hangokból letisztult dallamok születnek. Ötvös Kinga operaáriába kezd, háttal, majd kézen állva énekel a közönségnek, tiltakozva az elavult operajátzás ellen. A klasszikus dallamokat folyamatosan gépzene váltja föl. Az idejétmúlt és a kortárs folya-

matos összezsapásából végül kibontakozik a Hattyúdal szövege, melyet Keresztes Sándor zavarba ejtően magáévá tett. Interjúhelyzetbe torkollik az előadás, az erőszakos rádióriporterek megállás nélkül kérdezik a pályája vége fele járó sikeres színészt a színházi múltjáról. Játékában annyira realiztikussá válik a szituáció, hogy egy pillanatra felsejlik a kérdés: vajon a saját szerepeiből építi a választ, vagy ez maga a csehovi szöveg? A kérdésre a választ a sugó adja meg, aki a háta mögött diktálja a szövegek könyv tartalmát. Keresztes Csehov 68 éves színész-szereplőjének monológjaiból meríti a válaszokat. A befogadó dolga eldönteni, hogy a klasszikus szöveget maszkként veszi magára, vagy pedig valóságosan is elérkezett a színészi felismerés, amely szerint „nincsen semmiféle szent művészet.” A színész „rab, mások kedvtelésének játékszere, bohóc, mókacsináló.”

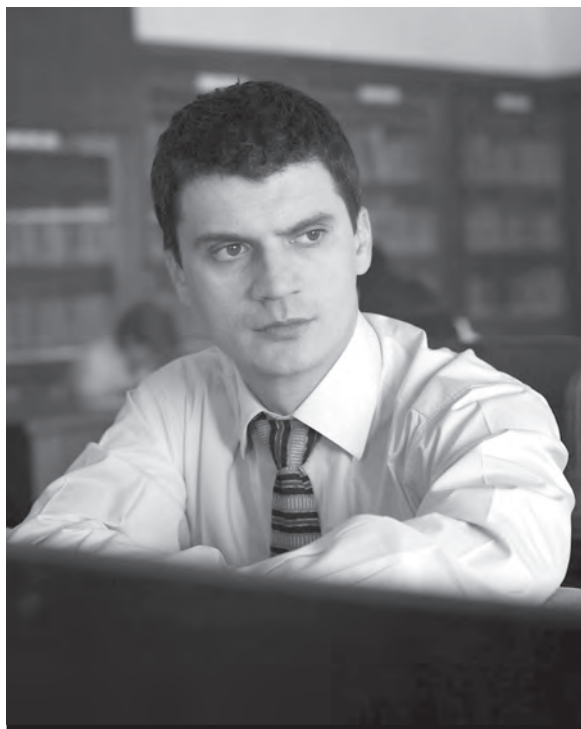
Nem véletlenül #hattyúdal az előadás címe. A megfelelő színházi formák keresése sosem ér véget, sőt, még csak ezután indul útjára. Keresztes Sándor részvétele egy fiatal, kortárs színházi kifejezési formákat kereső alkotócsapatban egy újabb bátorító igent sugall. Megerősít bennünket a hitben, hogy Sinkó kísérleti színháza egy lehetséges irány a valóság megfogalmazására, egy lehetséges tér a jelenlegi társadalmi struktúrák kifejeződéséhez.

Velünk és általunk

Miért pont én? Román-bolgár-magyar koprodukciós játékfilm. Rendező Tudor Giurgiu

Meghatározott forgatókönyve van annak, ha a fővárosból, Bukarestből érkezik valamilyen elismert kulturális produkció Marosávhelyre: megjelenik a helyi elit (zömében románok, és mindig ugyanaz a néhány magyar), és megpróbál úgy tenni, mintha a kisváros nem lenne annyira messze, elzárva a nagyvárostól és a kultúra eszközeitől, lehetőségeitől. Az idén a Berlinálén is bemutatott *Miért pont én? (De ce eu?)* című Tudor Giurgiu film ugyanígy érkezett. Kicsit többen voltak magyarok a szokásosnál, hiszen a román-magyar-bolgár koprodukcióban helyiek is dolgoztak (Bányai Kelemen Barna, Gáspárik Attila, Szikszai Rémusz epizódszereplőként, Szélyes Andrea jelmeztervezőként), a protokollhangulat azonban a vetítés végéig ugyanolyan volt, mint máskor: érezhetően a látszat, a jelenlét volt a fontos a nézőtérén. A film végén azonban Tudor Giurgiu a színpadra invitálta a film szereplőit, és megkezdődött egy kibeszélő show, amelyben sorra szólaltak fel a nézőtérén ülők. Először csak azok, akik elmondták, mennyire tetszett a berlini kritika által egyébként bonyolultnak és nehezen áttekinthetőnek nevezett film. Aztán olyanok, akik számára több volt, mint műalkotás: akik a hazai korrupcióellenes mozgalom erősítését látták ebben a moziban. Mint egy nyilvános gyónáson,

Emilian Oprea alakítja a tragikus sorsú főszereplőt

úgy álltak fel a nézők és mondták el saját, helyi tapasztalataikat, sérelmeiket. Az az adó- és vámügyörsegen dolgozó ember is beszélt, akit saját bevallása szerint a film történetéhez hasonló módon távolítottak el munkahelyéről, többek között az illegális szászrégeni szeszforgalmazók nyomására. Tudor Giurgiu profin, de megilletődve hallgatta a történeteket, amelyeket az ő filmje hozott elő az emberekből, majd elmondta: folytatják a *Miért pont én?* produkcióval megkezdett projektet. Honlapot, adatbázist hoznak létre a hazai korrupciós ügyek dokumentálására, lehetőséget teremtenek a további vallomásokra, társadalmi párbeszédre. Nehéz megmondani, mi törte át a protokoll falát, ha egyáltalán áttörte valami? Nehéz eldönteni, hogy a pillanat heve, az általános korrupcióellenes hangulat, a film okozta katarzis, vagy a leleplezésre érzett kényszer miatt kezdtek beszélni az emberek.

Az azonban tény, hogy Tudor Giurgiu műfaját nem teljesen találó, mégis problémaérzékeny, rendkívül érdekes, ritkán látható és még ke-

vésbé érzékeny karaktereket felvonultató filmje valamit érthetővé tett a hazai korrupció természetéből. A doku-fikció Cristian Panait ügyész életének utolsó időszakát rekonstruálja (már amennyire a 29 éves korában, 2002-ben öngyilkosságot elkövető jogász halála tisztázható) Emilian Oprea érzékeny, pontos alakítása révén. Hol „újrajátsszák” az ezredforduló idején dokumentált eseményeket (gesztusról gesztusra ismételve meg például a korabeli, nagyváradai nyomozás felvételeit), hol szürreális atmoszférába, ködös-balkáni világba viszik a nézőt: aki így érti is, érzi is, mi az, ami nem érthető és nem átérezhető a korrupció néven összegezett emberi drámákból. A korrupció nem fehér és nem fekete. A korrupció nem, és nem csak a jók meg a rossza harca. Nem egy, hanem több történet. A vidéké és a fővárosé, a leszakadóké és felkapaszkodóké, a múlté és a jövőé, a hatalmasoké és kiszolgáltatottaké. Cristian Panait élete véget ért ugyan, halála azonban nehezen érthető, ha érthető, és nem elszámolható. Katarzis sem várható ennek a félig fikciós, félig dokumentum jellegű filmnek. Ha lesz megtisztulás, akkor az a „nézői utómunka” révén lehetséges. Ilyen értelemben Tudor Giurgiu filmje lezáratlan, befejezetlen: valóban részét képezik azok a vallomások, amelyekre a jól frizurázott, jól öltözött marosvásárhelyi közönség is hajlandó volt, és amelyek révén végülis levetkőzte saját beidegződéseit. „Kérem, mondják el ismerőseiknek, nézzék meg ezt a filmet. Menjenek minél többen moziba, hogy játsszák ezt a filmet, és még többen láthassák” – kérte Tudor Giurgiu vásárhelyi közönségét. Hangjából kihallatszott: nem magának kér figyelmet, ez a produkció az egymásra való figyelést segíti, ösztönzi. Nem lehet nem meghallani, így hát adjuk tovább: aki teheti, nézze meg a *Miért pont én?* című filmet. Mindannyian jobban fogjuk érteni, mi történik velünk és általunk.

Mint egy nyilvános gyónáson, úgy álltak fel a nézők és mondták el saját, helyi tapasztalataikat, sérelmeiket

Rikkancs

Friss Gazdaság Közele Kultúra Szerinte Bujvár Programok Könyv Lapajánló

keresés

Kereskényi Gábor képviselő szerint azért kell dolgoznunk és tennünk, hogy gyerekeinknek jövője lehessen szülőföldjén. Pataki Csaba szenátor emlékeztetett, hogy 167 évvel ezelőtt magyar és román azért küzdött, hogy jobb legyen az életük. Seszták Miklós a magyar kormány támogatásáról biztosította a jelenlévőket. Kocsis Zoltán írása. [Vás](#)

Friss

szatmár.ro

A nagy győzelem emlékére

Világháborús emlékművet avattak Szatmárhegyen

A református templom kertjében avatták fel március 15-én az I. és II. Világháborúban elesettek emlékművé

Tovább...

szatmár.ro

A nagy győzelem emlékére

A szatmári egészségügy kész az elektronikus kártyái használatára

Május elsejétől válik kötelezővé az elektronikus egészségügyi kártyák alkalmazása Romániában. Szatmár megyében közel tízezer kártya nem

REGGELI ÚJSÁG

Székelyhídon kiborult a bili

Az egyik felsővárosi lakos egy bili tartalmával arcul öntötte a polgármestert, megunva az állandó magyarázkodást, miért nem tudták lefektetni mind a mai napig a teljes csatornahálózatot Székelyhídon, és

Helyi hírek egy helyen

rikkancs.ro

Események, vélemények

Nagybányától Temesvárig,
Kolozsvártól Kézdivásárhelyig

Rikkancs.ro – helyben vagyunk!

#hattyúdal

#cântecdelebadă

Csehov után
După Cehov

Szereplők | Cei:

Keresztes Sándor, Albert Csilla, Györgyiakab Enikő, Ötvös Kinga
& Csíszér József Gábor, ifj. Csíszér József, Deák Attila, Erdős
Endre, Fábíán Mihály, Györfly Zsolt, Hunyadi Melinda, Kerekes
Zsolt, Molnár Tibor, Oprea Éva, Pácz László

Rendező | Regia: Sinkó Ferenc
Rendezőasszisztens, dramaturg | Asistent de regie, dramaturgia: Vajna Noémi
Díszlettervező | Decorul: Carmencita Brojbolu
Jelmeztervező | Costumele: Bocskai György
Zene | Muzica: bodoki-halmen kata
Videó | Video: Török Tihamér
Színpadi effektek | Efecte speciale: Borsos Levente
Ügyelő | Regia tehnică: Györfly Zsolt